

Kimmo Jauhiainen

SYYTTÄJÄYHTEISTYÖ JA ESITUT- KINNAN RAJOITTAMINEN TULLIRI- KOSASIOISSA

Opinnäytetyö

Tradenomi

Toukokuu 2015

KYAMK
University of Applied Sciences

Tekijä/Tekijät	Tutkinto	Aika
Kimmo Jauhiainen	Tradenomi	Toukokuu 2015
Opinnäytetyön nimi		
Syyttäjyhteistyö ja esitutinnan rajoittaminen tullirikosasioissa		53 sivua 5 liitesivua
Toimeksiantaja		
Tulli		
Ohjaaja		
Lehtori Päivi Ollila		
Tiivistelmä		
<p>Tämän opinnäytetyön aihe on esitutkintayhteistyö ja esitutinnan rajoittaminen tullirikosasioissa. Opinnäytetyössä tutkitaan syyttäjän ja erityisenä esitutkintaviranomaisena toimivan tullin välistä yhteistyötä ja siihen liittyvää lainsäädäntöä, ohjeistusta sekä yhteistyökäytäntöä. Opinnäytetyössä tutkitaan tarkemmin yhtä useimmiten esiintyvää tullin ja syyttäjän välistä yhteistyöprosessia eli esitutinnan rajoittamista.</p> <p>Opinnäytetyössä vastataan kysymyksiin, miten syyttäjyhteistyötä tullissa toteutetaan ja milloin esitutkinta on syytä rajoittaa tullirikosasioissa. Työn tuotoksena on koottu lainsäädännöltään ajantasainen esitutinnan rajoittamiskäsikirja, jota tullin tutkinnanjohtajat voivat käyttää tulevaisuudessa tehdessään rajoittamisesityksiä syyttäjälle.</p> <p>Opinnäytetyö on monimenetelmätutkimus, joka sisältää lainopillisen tutkimuksen, kvalitatiivisen tutkimuksen ja toimintatutkimuksen. Opinnäytetyössä on käytetty lähteinä oikeuskirjallisuutta sekä aihetta säätelevää ohjeistusta ja lainsäädäntöä, hallituksen esityksiä, ajankohtaisia verkkolähteitä, aiheeseen liittyviä lainvalmistelutöitä sekä Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen, oikeusasiamiehen, apulaisoikeuskanslerin ja valtakunnansyyttäjän ratkaisuja. Lisäksi tutkimuksessa haastateltiin kolmea kihlakunnan syyttäjää, syyttäjävirston hallintosihteeriä ja tullin tutkinnanjohtajaa.</p> <p>Tutkimuksen perusteella voidaan todeta, että vaikka uudistunut esitutkintalaki loi voimaan astuessaan esitutkintaviranomaisille ja syyttäjälle paineita siitä, että esitutkintayhteistyön lisääntyminen on uudistuneen lain myötä vääjäämätöntä, osoittautuivat paineet osittain käytännössä turhiksi. Vastaavaa esitutkintayhteistyötä oli syyttäjän ja esitutkintaviranomaisten välillä tehty jo ennen uuden esitutkintalain voimaan tuloa, ja uusi laki vain käytännössä vahvisti vakiintunutta käytäntöä. Myös esitutkinnan rajoittamiseen tuli esitutkintalain uudistuksen myötä lainsäädännössä muutoksia, mutta muutokset eivät käytännössä olleet sisällöllisiä vaan teknisiä. Tutkimuksesta ilmeni, että syyttäjä on tyytyväinen tämän hetkiseen yhteistyöhön tullin kanssa, ja että yhteistyö tullin kanssa ei juuri eroa muiden esitutkintaviranomaisten kanssa tehtävästä yhteistyöstä. Opinnäytetyön tuloksena syntynyt esitutkinnan rajoittamiskäsikirja on käytettävissä sellaisenaan tullin tutkinnanjohtajien tekemiin esitutkinnan rajoitusesityksiin.</p>		
Asiasanat		
rikosprosessi, esitutkinta, syyttäjä, tulli, yhteistyö		

Authors	Degree	Time
Kimmo Jauhiainen	Bachelor of Business Administration	May 2015
Thesis Title		
Prosecutor Cooperation in Criminal Investigations and Restriction of Criminal Investigations in Customs Offences		53 pages 5 pages of appendices
Commissioned by		
Finnish Customs		
Supervisor		
Päivi Ollila, Senior Lecturer		
Abstract		
<p>The subject of the thesis is the cooperation in criminal investigation and restriction of criminal investigation in customs offences. The purpose of this thesis is to study the co-operation between prosecutors and customs authorities and also view the law, guidance and practice in this matter. In this thesis, the focus is on one of the most used process between prosecutors and customs criminal investigation authorities. The process is a restriction of criminal investigation. The objective of this thesis was to answer questions such as how co-operation between customs and prosecutors are executed, and when to restrict pre-trial investigation in customs offences. The aim is also to produce a juridical and updated manual for investigation restriction, which could be used as a tool for the head investigator when making a proposal for restricting criminal investigation.</p>		
<p>The thesis is a multi-method study, which includes a legal research, qualitative research and action research. The sources for this study are mainly legal literature, Government legislations, and topical online sources, related law drafting work as well as the European Court of Human Rights, the Ombudsman, the assistant Attorney General and the Prosecutor General solutions. In this thesis, an Empirical study was conducted by interviewing three district prosecutors and the prosecutor administrative secretary and the head investigator of customs.</p>		
<p>This study confirms that although the renewed criminal investigation act seemed to create pressure on co-operation, in practice it proved to be superfluous. Comparable co-operation has existed between prosecutors and criminal investigation authorities before the law came into force, but all that actually incurred, was that this new law made yet an old practice affirm. The new criminal investigation act brought changes to restriction of criminal investigation also, but not any major changes in the content of the act, but more of technical changes. The study showed that the prosecutor is pleased with the co-operation with the customs. The result of this study: <i>the Manual for Restriction of Criminal Investigation</i> for Head of Investigators may be used as it is, for restriction of criminal investigations in the future.</p>		
Keywords		
criminal procedures, criminal investigation, prosecutor, customs, co-operation		

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	5
1.1	Työn rajaus.....	6
1.2	Tutkimusaineisto.....	7
1.3	Tutkimusmenetelmä	8
2	RIKOSPROSESSI	10
2.1	Esitutkinta	12
2.1.1	Esitutkintaviranomaiset	13
2.1.2	Syyttäjän asema ja toimivaltuudet esitutkinnassa	14
2.1.3	Esitutkinnassa noudatettavat periaatteet	15
2.2	Syyteharkinta.....	18
2.3	Oikeudenkäynti tullirikosasiassa	18
2.4	Rangaistuksen täytäntöön pano	19
3	ESITUTKINTAPROSESSI TULLIRIKOSASIOISSA.....	21
3.1	Tulli esitutkintaviranomaisena.....	23
3.2	Tullin tutkimat rikosasiat	24
3.3	Syyttäjäyhteistyö tullirikosasioissa	26
4	TULLIVIRANOMAISEN TEHTÄVÄT ESITUTKINTAPROSESSISSA	29
4.1	Rikosilmoituksen kirjaaminen.....	30
4.2	Rikosilmoituksen siirtäminen.....	31
4.3	Esitutkinnan toimittaminen	32
4.4	Esitutkinnan toimittamatta jättäminen	32
4.5	Esitutkinnan rajoittaminen.....	33
4.5.1	Seuraamusluonteinen rajoittaminen.....	37
4.5.2	Prosessuaalinen rajoittaminen	40
4.5.3	Kustannusperusteinen rajoittaminen	42
4.5.4	Tärkeä yleinen etu.....	43
4.5.5	Tärkeä yksityinen etu	44
5	ESITUTKINNAN RAJOITTAMINEN TULLIRIKOSASIOISSA.....	44

6	UUDISTUNUT ESITUTKINTAKI (805/2011) JA LAKI TULLIN RIKOSTORJUNNASTA - VAIKUTUKSET SYYTTÄJÄYHTEISTYÖHÖN	46
7	PÄÄTELMÄT JA POHDINTA.....	47
	LÄHTEET.....	50

LIITTEET

Liite 1. Kysymykset syyttäjälle.

Liite 2. Kysymykset tutkinnanjohtajalle.

Liite 3. Rajoittamisesitys ja -päätös seuraamusluonteisella perusteella.

Liite 4. Rajoittamisesitys ja -päätös kustannusperusteella.

Liite 5. Rajoittamisesitys ja -päätös prosessuaalisella perusteella.

1 JOHDANTO

Työskentelen Tullin valvontaosastolla Haminan tutkintayksikössä, joka on yksi valtakunnan seitsemästä esitutkintaa tekevästä yksiköstä. Ajattelin heti opin- näytetyöprosessin alkuvaiheessa, että opinnäytetyöni aihevalinnan tulisi liittyä omaan työhöni. Työni inspiroimana sainkin ajatuksen tutkia tullin ja syyttäjän välisen yhteistyön sujuvuutta sekä tarkastella esitutkinnan rajoittamista ja rajoittamisen edellytyksiä tullin tutkimissa rikosasioissa. Husan, Mutasen ja Pohjolaisen kirjoittamassa teoksessa *Kirjoitetaan juridiikkaa* (2008, 14) kerrotaan, että opinnäytetyön aihevalinnan pitäisi peruslähtökohdiltaan olla kirjallisen työn laatijan oman mielenkiinnon sanelemaa. Tämä teoksen ajatus pätee myös minun opinnäytetyöhöni.

Viime vuosina tullin tutkimat rikosasiat ovat kasvaneet huomasti. Kasvaneet tutkintaan tulleet rikosmäärät ovat osaltaan pakottaneet tullin rikostorjuntaa esitutkintaviranomaisena keksimään selviytymiskeinoja suoriutuakseen sille laissa määrätystä velvoitteista sen tällä hetkellä käytössä olevilla resursseilla. Syyttäjän kanssa yhteistyössä tehtävää esitutkinnan rajoittamista, voi osaltaan pitää yhtenä käytettynä ratkaisukeinona liittyen tutkintaan tulevien rikosasioiden selvittämiseen. Tämä mahdollisuus noteerattiin jo vuonna 2007 kun varsinainen kasvu alkoi osoittaa merkkejä (Tapio 2007).

Uudistunut 1.1.2014 voimaan astunut esitutkintalaki (22.7.2011/805) on osaltaan luonut haasteita syyttäjälle ja esitutkintaviranomaisille tiivistyneiden yhteistyövelvoitteiden muodossa. Tässä opinnäytetyössä minun on tarkoitus tutkia tarkemmin, mitä nämä velvoitteet tarkoittavat ja miten asetutut velvoitteet käytännössä toteutuvat Kaakkois-Suomessa Tullin ja Salpausselän syyttäjänviraston välillä.

Tullin rikostorjunnassa tapahtuu merkittävä edistysaskel lainsäädännölliseltä näkökannalta, kun lähikuukausina voimaan astuu laki rikostorjunnasta tullissa. Tähän uuteen lakiin on siirretty tullilaista aiemmin hajallaan olleet tullin rikostorjuntaa koskeneet säännökset. Lisäksi uudella lailla tarkennetaan säännöksiä ja Tullin toimivaltuuksia siten, että ne tulevat vastaamaan esitutkintalaissa, pakkokeinolaissa ja poliisilaissa säädettyä. Uudella lailla tullirikostorjunnasta tullissa varmistetaan Tullin ja Poliisin toimivaltuuksien symmetrisyys. Uudella lailla vältetään päällekkäisten toimintojen rakentaminen. Lain tarkoituksena

myös parantaa esitutkintaviranomaisten välistä yhteistyötä, tietojen vaihtoa sekä rikostorjunnan toimien koordinaatiota. Pohdin opinnäytetyössäni tämän uuden lain mukana tulevia mahdollisia muutoksia tullin ja syyttäjän väliseen yhteistyöhön (HE 174/2014).

Opinnäytetyö on Hakalan (2004, 12) sanoin äärimmäisen tehokas ammatillisen kasvun väline. Olen opinnäytetyötä tehdessäni pyrkinyt keskittymään sen tekemiseen huolellisesti ja saanut huomata, että sen tekeminen on antanut minulle ammatillisessa mielessä monin verroin enemmän kuin se on aikaani ottanut.

1.1 Työn rajaus

Ajatukseni tästä opinnäytetyön aiheesta esitutkintayhteistyöhön ja esitutkinnan rajoittamiseen liittyen syntyi havaittuani, että tullin ja syyttäjän välisestä yhteistyöstä ei ole aiemmin vastaavalla tavalla tarkasteltu ja tullilla ei ole tällä hetkellä varsinaisesti käytettävissä esitutkinnan rajoittamiseen liittyvää ajantasaista apuvälinettä. Apuvälineellä tässä kohtaa tarkoitan käsikirjaa tai vastaavaa manuaalia, joka helpottaa päivittäistyössä tutkinnanjohtajaa tämän harkitessa esitutkinnan rajoittamisesitystä syyttäjälle. Luonnollisesti päätös esitutkinnan rajoittamisesta perustuu aina lakiin, ja rajoittaminen voidaan tehdä tietyin lain sanelemin edellytyksin. Havaintojeni mukaan tutkittavat rikokset tullissa ovat usein hyvin samankaltaisia laadultaan, ja kyseinen käsikirja tai manuaali nopeuttaa tutkinnanjohtajan käytännön työtä etsittäessä perusteita sekä konkreettisesti valmisteltaessa rajoittamisesitystä syyttäjälle päätettäväksi. Edellisen rajoittamiskäsikirjan on Itä-Uudenmaan syyttäjänvirasto koonnut yhdessä Tullin kanssa helpottamaan rajoittamisasioissa työskentelyä. Tähän käsikirjaan on ohjeet kuitenkin koottu edeltävän esitutkintalain (30.4.1987/449) mukaisesti toteutettavaksi. Niinpä mielestäni uudella ja ajantasaisella lainsäädännöllä päivitetyllä rajoittamiskäsikirjalla on varmasti tilausta. Opinnäytetyön toiminnallisena osuutena on koottu päivitetty rajoittamiskäsikirja aiemman rajoittamiskäsikirjan pohjalta siten, että uuden rajoittamiskäsikirjan teoreettisessa osuudessa on hyödynnetty opinnäytetyön teoriaosuutta esitutkinnan rajoittamisesta. Rajoittamiskäsikirja sisältää myös teknisen eli käytännön toteutuksen ohjeistusta ja tämän osalta tukeudutaan uusimpiin syyttäjien kanssa sovituihin määrällisiin rajoihin eli lääke-, doping- ja salakuljetusrikosten rangaistus-

taulukoihin. Aiempaa rajoittamiskäsikirjaa hyödynnetään lisäksi rajoitusesitys esimerkkien osalta, sillä näiden sisältöön ei ole tullut muutoksia paitsi tietysti perusteina olevien lakipykälien osalta.

Tässä opinnäytetyössäni lähestyn ensin aihetta käsittelemällä lainopillisesti rikosprosessia ja sitten esitutkintaprosessia. Tämän jälkeen opinnäytetyössä esitellään ydinasiat käsitteistä esitutkintaviranomainen, syyttäjä, syyttäjäyhteistyö ja tullirikos. Opinnäytetyössä ei syvennytä tutkimaan näitä yksittäisiä käsitteitä ja niihin liittyviä termejä kovin syvällisesti mutta näihin prosesseihin liittyvät oikeustieteelliset käsitteet sekä termit on tunnettava vähintään pinta-puolisesti, jotta opinnäytetyön varsinaista aihetta eli syyttäjäyhteistyötä ja esitutkinnan rajoittamista tullirikosasioissa voidaan opinnäytetyön lukijan näkökannalta hedelmällisellä tasolla ymmärtää.

Opinnäytetyössäni keskityn syyttäjän ja esitutkintaa tekevien tulliviranomaisten väliseen yhteistyöhön. Työ on siis rajattu siten, että muiden esitutkintaviranomaisten ja syyttäjän väliseen yhteistyöhön en ole tutkimuksessa keskittynyt. Työssäni syvemmin tutkittava yhteistyömuoto on prosessi, joka kiteytyy esitutkinnan rajoittamisen ympärille. Yhteisen linjan noudattaminen valtakunnallisella tasolla, edellyttää samankaltaisten rikosten suhteen toisiinsa nähden tasavertaisien päätösten ja ratkaisujen tekoa. Tämän seurauksena Tulli on syyttäjän kanssa yhdessä neuvotellut tietyt rajat, joita valtakunnanlaajuisesti noudatetaan rikosasioiden rubrisointivaiheessa ja seuraamuksien arviointivaiheessa. Tämän yhteisten suuntaviivojen noudattamisen on tarkoitettu pätevän myös samalla tavalla esitutkinnan rajoittamisen edellytyksiin ja varsinaiseen esitutkinnan rajoittamiseen.

Näitä edellytyksiä ja perusteita tarkastelen opinnäytetyössäni sekä erityisesti opinnäytetyön tuotoksena syntyvässä rajoittamiskäsikirjassa. Rajoittamiskäsikirja jää yksinomaan tullin käyttöön. Rajoittamiskäsikirja sisältää taktista viranomaistietoa, ja se julistetaan sisällöltään salaiseksi. Varsinainen opinnäytetyö eli kirjallinen raportti on kuitenkin julkinen ja kaikkien vapaasti luettavissa.

1.2 Tutkimusaineisto

Opinnäytetyön teoriapohja perustuu aihetta säätelevään ohjeistukseen ja lainsäädäntöön sekä aiheeseen liittyvään oikeuskirjallisuuteen. Lisäksi osaltaan

olen halunnut tutkia opinnäytetyössäni aiheeseen liittyviä lainvalmistelutöitä ja oikeusvertailua sekä oikeusasiamiehen, apulaisoikeuskanslerin ja valtakunnansyyttäjän ratkaisuja. Varsinainen kirjallinen aineisto on erikseen lueteltu tämän opinnäytetyön lähdeluettelossa. Lähdeluettelossa on eriteltynä opinnäytetyssä käytetyt oikeustapaukset, virallislähteet, kirjallisuuslähteet, verkkolähteet ja muut lähteet.

Kvalitatiivisen tutkimuksen lähtökohtana on todellisen elämän kuvaaminen ja laadullisessa tutkimuksessa pyrkimyksenä on tutkia kohdetta mahdollisimman kokonaisvaltaisesti (Hirsjärvi, Remes & Sajajärvi 2007, 157). Tässä opinnäytetyössäni olen tutkinut aiheeseen liittyviä käytännön asioita tutkinnanjohtajan ja syyttäjän asiantuntijahaastatteluilla. Haastateltaville esitetyt kysymykset ovat tämän opinnäytetyön liitteinä 1 ja 2. Näillä molempien yhteistyötahojen haastatteluilla olen pyrkinyt muodostamaan mahdollisimman kokonaisvaltaisen kuvan tästä tämän hetkisestä yhteistyötilanteesta.

Oikeustieteessä objektiivinen totuus puuttuu, ja siksi kyse on hyvin suurelta osin sanojen muodossa tapahtuvasta lukijan vakuuttelusta (Husa ym, 2008, 12). Olen tästä syystä olen pyrkinyt saamaan tutkimukseen mahdollisimman objektiivisen näkökulman näiden syyttäjyhteistyöhön osallistuvien eri osapuolten haastattelujen avulla.

1.3 Tutkimusmenetelmä

Opinnäytetyöni syyttäjyhteistyöstä ja esitutinnan rajoittamisesta tullirikosasioissa on monimenetelmätutkimus. Opinnäytetyön prosessi eli aiheen tutkiminen, tutkimustulosten analysointi ja analysoinnin tuloksena synnytetty rajoittamiskäsikirja on tapahtunut kolmijakoisesti.

Pääosin tämä opinnäytetyö on toteutettu lainopillisella tutkimusmenetelmällä, eli työni on oikeustieteellinen tutkimus. Oikeustieteessä keskeisimpiä tutkimusmenetelmiä ovat sisällönerittely eli tekstianalyysi ja empiiriset tutkimusmenetelmät. Opinnäytetyöni sisältää suurimmalta osin oikeusdogmatiikkaa eli lainoppia. Opinnäytetyössäni on keskitytty tutkimaan oikeusnormeja ja niitä toteuttavaa säätelyä. Oikeusdogmatiikassa keskeisin tutkimusongelma on selvittää se, mikä on voimassa olevan oikeuden sisältö tässä käsiteltävässä oikeusongelmassa. (Husa ym. 2008, 20, 25.)

Ydinkysymyksenä opinnäytetyössäni on *Miten syyttäjäyhteistyötä tullissa toteutetaan?* ja alakohtaiseen kysymyksenä on *Milloin esitutkinta on syytä rajoittaa tullirikosasioissa?* Opinnäytetyöni on tarkoitus vastata näihin kysymyksiin ja tähän varsinaiseen tutkimusongelmaan olen etsinyt ratkaisua tutkimalla aiheeseen liittyvää kirjallisuutta, ajantasaista lainsäädäntöä ja ohjeistusta. Tämän opinnäytetyöni osalta aiheeseen liittyviä oikeusnormeja tutkittaessa ja tulkittaessa yhtenä ratkaisulähtökohtana on ollut siis tekstianalyysi, ja analysointi on tehty kirjallisuuskatsausta hyödyntäen.

Opinnäytetyötäni voi pitää myös kvalitatiivisena eli laadullisena tutkimuksena, sillä siihen liittyy erillisenä osana empiirinen tutkimus. Laadullisen tutkimuksen yleisimpiin aineistonkeruumenetelmiin kuuluu yhtenä menetelmänä haastattelu. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 71.) Laadullisen tutkimuksen osioissa olen etsinyt vastausta toimintojen nykytilaan sekä ongelmien ratkaisuun haastatteleamalla tullin tutkinnanjohtajaa sekä Salpausselän syyttäjän viraston kihlakunnansyyttäjää. Haastattelujen avulla olen pyrkinyt tutkimaan sitä, kuinka annettua ohjeistusta käytännössä noudatetaan ja miten asiaan liittyvää lainsäädäntöä sovelletaan Haminan tutkivan yksikön ja Salpausselän syyttäjänviraston välillä tällä hetkellä. Haastattelujen perusteella pyrin saamaan aikaan toteutettavissa olevan kehittämissuositusten syyttäjäyhteistyön parantamiseksi. Haastattelujen ja kirjallisen aineiston tutkimisen eli kirjoituspöytä tutkimuksen analysoinnin tuloksena olen myös koonnut opinnäytetyön kolmanteen vaiheeseen liittyvän kirjallisen materiaalin.

Opinnäytetyön kolmantena vaiheena on ollut varsinaisen rajoituskäsikirjan kasaaminen aineistosta. Rajoituskäsikirjan päivittäminen ja kokoaminen tämän tutkimustyön tuloksena on opinnäytetyön toiminnallinen osuus ja tätä voidaan siten kutsua toimintatutkimukseksi. Toimintatutkimus on muodoltaan avoin ja joustava prosessi, jonka aikana pyritään parantamaan toiminnan laatua tietystä tilanteesta. (Syrjälä, Syrjäläinen, Ahonen & Saari 1994, 39). Toimintatutkimus voidaan määritellä siis prosessiksi, jolla tähdätään jonkin asian muuttamiseen sekä edelleen asian kehittämiseksi paremmaksi. Toimintatutkimuksen avulla pyritään ratkaisemaan erilaisia käytännön ongelmia erilaisissa työyhteisöissä. (Mts. 33). Toimintatutkimus on siis käytännössä ratkaisun tuottamista. Tämän opinnäytetyöni tuotoksena on syntynyt käsikirja tullin rikostorjunnan tutkinnanjohtajille ja tutkijoille syyttäjäyhteistyön toteuttamiseen sekä esitut-

kinnan rajoittamiseen.

2 RIKOSPROSESSI

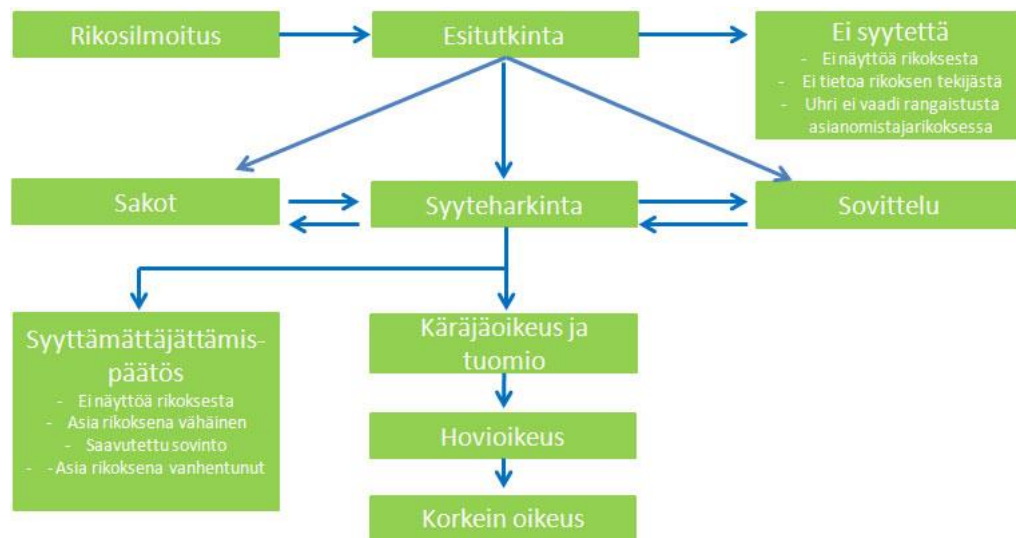
Termiä rikos tarkasteltaessa pystytään huomaamaan, että termi ei ole helposti yhdellä sanalla selitettävissä. Yleisesti ymmärretään, että rikos on ihmisen tekemä rangaistava teko. Rangaistavuuden todentaminen vaatii, että tekoa edeltää erinäinen määrä positiivisia ja negatiivisia edellytyksiä. Näistä edellytyksistä muodostuvaa kokonaisuutta kutsutaan yleisesti rikoskäsitteeksi. Lainsäädäntö määrittelee pääsääntöisesti rikoksen edellytykset, ja niissä tapauksissa kun edellytykset ovat konkretisoituneet, tekijä tulee asettaa tekemästään rikosoikeudelliseen vastuuseen. (Frände 2012, 7.)

Yleisesti prosessilla tarkoitetaan erinäistä määrää yleensä toisiinsa liittyviä toimintoja, jonka lopputuloksena on jokin erikseen määritelty tuotos. Rikosprosessi on lailla säännelty menettely, jonka tarkoitus on rangaistusvastuun toteutuminen yksittäistapauksissa. (Helminen, Fredman, Kanerva, Tolvanen & Viitanen 2012, 16.)

Rikosprosessilla tarkoitetaan joukkoa rikosoikeudellisia toimintoja, minkä tarkoituksena on selvittää, onko jokin rikos tapahtunut, kuka siihen on mahdollisesti syyllistynyt ja mikä tästä teosta on seuraamuksena. Rikosprosessi koostuu siten esitutkinnasta, syyteharkinnasta, oikeudenkäynnistä ja rangaistuksen täytäntöönpanosta. (Jokela 2008, 5.)

Rikosprosessin tarkoituksena on rikosoikeudellisen vastuun toteutuminen. Rikosprosessissa tehtävänä on selvittää mahdollisimman hyvin oikeudellisesti asiaan olennaisesti liittyvät seikat. Näitä seikkoja kutsutaan aineelliseksi totuudeksi. Selvitys on tehtävä laillisia menettelytapoja ja toimia noudattaen sekä asiaan liittyvien henkilöiden perus- ja ihmisoikeuksia kunnioittaen. Aineellinen totuus tulee selvittää oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin järjestelyjä noudattamalla. Tähän oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin kuuluvat tuomioistuimen puolueettomuus, käsittelyn julkisuus, päätöksen perusteleminen ja vastapuolen kuuleminen. Lisäksi käsite oikeudenmukainen oikeudenkäynti kattaa myös ihmisoikeussopimuksissa ilmaistut rikoksesta epäillyn ja syytetyn vähimmäisoikeudet, kuten oikeuden asianmukaiseen puolustukseen ja järjestelyt todistelun tasapuoleisuus varmistamiseksi. (Helminen ym. 2012, 10–11.)

Rikosprosessinvarhaisessa vaiheessa on jo huomioitava syyttömän suojaamisen periaate eli syyttömyysolettama. Syytön henkilö ei saa joutua tuomituksesta, jota ei ole todistettavasti tehnyt. Tällä syytetyn suosimisen periaatteella pyritään välttämään perusteetonta rangaistustuomiota, ja jos langettavan tuomion näyttökynnyksen ylittyminen on epävarmaa, on asia rangaistava syytetyn hyväksi. Rikosprosessin tulisi olla tarkoituksenmukaisesti toteutunut. Käytännössä se tarkoittaa sitä, että prosessin tulisi olla varma eli asiallisesti oikeaan lopputulokseen johtava, nopea ja halpa kaikille asianosaisille. (Helminen ym. 2012, 10–11.)

Kuva 1. Rikosprosessin vaiheet (Rikosuhripäivystys 2014)

Käytännössä rikosprosessi etenee kuvan 1 osoittamalla tavalla rikosilmoituksesta esitutkintaa, esitutkinnasta syyteharkintaan, syyteharkinnasta tuomioistuimeen ja tuomioistuimesta rangaistuksen täytäntöönpanoon. Esitutkintavaiheessa rikosprosessi voidaan päättää erilaisin rajoitustoimenpitein. On mahdollista, että kuvan osoittamalla tavalla esitutkinnassa ei ilmene näyttöä rikoksesta tai ei saada tietoa rikoksen tekijästä. Prosessi voidaan päättää myös erilaisin edellytyksin syyteharkintavaiheessa. Näitä edellytyksiä on kuvasta ilmenevällä tavalla mm. tapauksissa, milloin syytäjän tekemän harkinnan mukaan rikoksesta ei ole saatu riittävää näyttöä, asia on rikoksena vähäinen, asiassa on päästy sovintoon, tai asia on rikoksena vanhentunut. (Rikosuhripäivystys 2014.)

2.1 Esitutkinta

Esitutkinta on rikosprosessin ensimmäinen vaihe ja sen välttämätön osa. Ilman esitutkintaa rikos ei voi tulla syyteharkintaan ja tuomioistuimen käsiteltäväksi. Esitutkinta voidaan toimittaa joko täydellisenä tai suppeana esitutkintana. Tutkittavan asian laatu ja vaikeusaste määrää esitutkinnan laajuuden. Esitutkintalain 3. luvun 14. § mukaan suppea esitutkinta voidaan suorittaa, kun kysymyksessä on suhteellisen vähäinen ja selvä rikkomus. Tällöin kirjataan vain olosuhteet ja lausumat pääpiirteittäin keskittyen olennaisimpaan ja asia käsitellään heti tapahtumapaikalla rangaistusmääräys- ja rikesakkomenettelyssä. Laajemmasta esitutkinnasta käytetään termiä täydellinen esitutkinta mutta tätä termiä ei lakiteksteihin ole kirjattuna. (Helminen ym. 2012, 30–31, 40.)

Esitutkinnalla tarkoitetaan selvityksen hankkimista epäilystä rikoksesta mahdollista tulevaa syyteharkinnan suorittamista varten ja rikosoikeudenkäynnin valmistelua varten. Esitutkintalaissa mainitaan esitutkintatoimenpide käsitteenä, mutta esitutkinnan käsitettä ei ole kuitenkaan laissa määritelty. Esitutkinta toimenpiteen sisältö riippuu asiayhteydestä, ja sillä tarkoitetaan esitutkintaa suorittavan virkamiehen esitutkinnassa käytettävää esitutkintalain mukaista toimenpidettä. Esitutkintatoimenpiteet voidaan jakaa tekniseen ja taktiseen tutkintaan. Taktinen tutkinta käsittää esimerkiksi tiedustelut, puhuttelut, kuulustelut ja pääosan todistelusta. Tekniseen tutkintaan sisältyy muun muassa erilaisten esineellisten todisteiden, kuten rikosjälkien tutkintaa. Niin ollen tekniseen tutkintaan kuuluvat rikospaikkatutkinta ja rikostekniset laboratoriotutkimukset. (Tolvanen & Kukkonen 2011, 1–2.)

Esitutkinnan pääasiallisena tarkoituksena on selvittää, onko riittävää aihetta siihen, että asiassa voidaan nostaa syyte. Esitutkinta palvelee siis käytännössä ensisijaisesti syyteharkintaa, mutta esitutkinta toimii myös valmistelevana elementtinä mahdolliselle tulevalle oikeudenkäynnille. Esitutkinnassa pyritään hankkimaan rikosprosessin seuraavissa vaiheissa tarvittava kirjallinen sekä materiaallinen todistusaineisto. Yhteisnimitykseltään tätä kokonaisuutta kutsutaan näytöksi. Rajoilla paljastuvissa tullirikoksissa näyttö ei usein muodostu merkittäväksi ongelmaksi. Esimerkiksi tyyppillisissä veropetosrikoksissa tai huumausainerikoksissa epäilty jää kiinni tullitarkastuksen yhteydessä hänen kuljettamastaan ajoneuvosta löytyy laitonta tavaraa. Useimmiten kuitenkin

näytön osalta punnittavaksi jää rikoksesta epäillyn tietoisuus ja tahallisuus te-
koon. (Kivelä 2015.)

Esitutkintaviranomaisen tulee pysyä mahdollisimman objektiivisena suoritta-
mansa esitutkinnan aikana. Syyllisyyttä tukevat ja siitä poissulkevat seikat tu-
lee esitutkintaviranomaisen tutkia yhtä suurella tarkkuudella. Esitutkinta pyri-
tään tekemään siten, että todistelu pystytään ottamaan tuomioistuimen pää-
käsitellyssä yhdellä kerralla vastaan. Todistelun hankkimisen tulee olla mah-
dollisimman tarkoituksenomaista nimenomaan syyteharkinnan kannalta. Eri-
tyistä huomiota kiinnitetään riidanalaisiin tai epäselviin seikkoihin liittyen, jotka
ovat erityisen merkityksellisiä tunnusmerkistökiteijöiden ja niiden täyttymisen
kannalta. Pääosa syyteharkinnassa ja oikeudenkäynnissä tarvittavasta aineis-
tosta kootaan esitutkinnan tuotoksena syntyvään esitutkintapöytäkirjaan ja sen
liitteiksi. Ulkopuolelle jäävä osa voidaan toimittaa tuomioistuimelle muussa
muodossa. Muussa muodossa toimitettavia oheismateriaaleja voivat olla esi-
merkiksi pakkokeinolain mukaisesti takavarikoidut kirjalliset todisteet ja rikok-
sentekovälineet. Rikosprosessin ja samalla esitutkinnan eri vaiheissa proses-
siaineiston hankkimiseksi käytetyt pakkokeinot on ilmoitettava esitutkintapöy-
täkirjassa, tai sen liitteissä pakkokeinoista kertovien pöytäkirjojen muodossa.
(Helminen ym. 2012, 16–21.)

Esitutkintalain 2. luvun 2. §:ssa on määrätty siten, että esitutkintaa johtaa tut-
kinnanjohtaja, joka on käytännössä Suomessa pidättämiseen oikeutettu vir-
kamies. Syyttäjä toimii tutkinnanjohtajana vain esitutkintalain 2. luvun 4. § 1.
momentissa erikseen määritellyissä tapauksissa. Tällaisia ovat tapaukset,
joissa rikoksesta epäilty on poliisi. Esitutkintatoimenpiteitä toimittaa käytän-
nössä tutkinnanjohtajan alaisuudessa toimiva esitutkintalain 2. luvun 3. §:ssä
määritelty tutkija tai tutkijoista kasattu tutkintaryhmä. (Esitutkintalaki–
Kommenttaari 2014, 49–50.)

2.1.1 Esitutkintaviranomaiset

Esitutkintalain 2. luvun 1. §:n mukaan poliisi on yleinen esitutkintaviranomai-
nen. Esitutkintalain mukaan Poliisi vastaa käytännössä esitutkinnan toimitta-
misesta. Poliisin tehtävät ovat poliisilain 1. luvun 1. §:n mukaan rikosten en-
nalta estäminen, paljastaminen, selvittäminen ja syyteharkintaan saattaminen.

Muiden viranomaisten esitutinnan suorittamisoikeudesta säädetään erikseen. (Tolvanen & Kukkonen, 2011, 19–20.)

Esitutkintalain 2. luvun 1. §:ssä mainitaan muut esitutkintaviranomaiset eli yhteisnimitykseltään erityiset esitutkintaviranomaiset. Näitä erityisiä esitutkintaviranomaisia ovat tulli-, rajavartio- ja sotilasviranomaiset. Näiden esitutkintaviranomaisten esitutkintatoimivallasta säädetään tullilaissa, rajavartiolaissa sekä laissa sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta puolustusvoimissa. Erityisillä esitutkintaviranomaisilla on laissa olevien säännösten mukaan toimivalta suorittaa oman toimivallan piirissä paljastuneiden tai muuten omaan toimialaan liittyvien tietynlaisten rikosten esitutkintaa. (Helminen ym. 2012, 130.)

2.1.2 Syyttäjän asema ja toimivaltuudet esitutkinnassa

Syyttäjän tehtävistä, asemasta ja syyttäjän esteellisyydestä säädetään laissa syyttäjänlaitoksesta (439/2011). Rikosasioiden oikeudenkäyntilaki (689/1997) sisältää tarkemmat säännökset syyttäjän toiminnasta rikosoikeudenkäynnissä. Syyttäjän tärkeimpänä tehtävänä on vastata yhteiskunnan puolesta siitä, että rikosoikeudellinen vastuu toteutuu. (Isojärvi 2015). Syyttäjän on huomioitava toimissaan yleinen etu ja toimittava asianosaisten oikeusturvan edellyttämällä tavalla. Toimissaan syyttäjän tulee noudattaa tasapuolisuutta, joutuisuutta ja taloudellisuutta. Syyttäjän tehtävät jakautuvat kolmeen erilliseen osaan, jotka käytännössä liittyvät toisiinsa. Tätä kutsutaan syyttäjän kolmoisrooliksi. Pääasialliset tehtävät ovat syyteharkinta, syytteen ajaminen oikeudenkäynnissä ja tuomiovallan käyttö rangaistusmääräyslain alaisissa asioissa. (Jokela 2008, 58–59.)

Syyttäjä tehtävänä on käytännössä huolehtia siitä, että rikoksesta seuraa lain tarkoittama seuraamus. Syyttäjän vastaa siis siitä, että rikosoikeudellinen vastuu toteutuu. Esitutinnan valmistuttua esitutkinnassa kertynyt aineisto toimitetaan syyttäjälle, joka suorittaa pääasiassa tämän perusteella syyteharkinnan. Syyttäjän on käsiteltävä hänelle syyteharkintaan saatettu asia tasapuolisesti, joutuisasti ja taloudellisesti. Syyteharkintaa tehdessään syyttäjän on huomioitava asianosaisten oikeusturva, ja syyteharkinnan on toteuduttava yleisen edun edellyttämällä tavalla. Syyttäjä arvioi erikseen jokaisen rikoksesta epäil-

lyn henkilön ja teon osalta sen, onko rikos tehty ja onko asiassa riittävästi näyttöä eli todisteita. (Syyttäjälaitos 2013.)

Syyte on nostettava, jos on olemassa todennäköisiä syitä rikoksesta epäillyn syyllisyyden tueksi. Jos syytettä ei nosteta, syyttäjän on tehtävä päätös syyttämättä jättämisestä. Syyttäjä voi myös tietyissä tapauksissa rajoittaa esitutkinnan. Esitutkinnan rajoittaminen tapahtuu tutkinnanjohtajan esityksestä. Tällöin tiettyjen edellytyksien täytyessä syyttäjä voi määrätä, että esitutkintaa ei toimiteta tai jo aloitettu esitutkinta lopetetaan. Syyttäjä tekee myös muunlaista esitutkintayhteistyötä esitutkintaviranomaisten kanssa. Esitutkintalaissa on määrätty, että syyttäjä toimii tutkinnanjohtajana sellaisissa tilanteissa, joissa rikoksesta epäilty on poliisi. (Syyttäjälaitos 2013.)

Esitutkintalain 5. luvun 2. §:ssä säädetään syyttäjän toimivaltuuksista. Säännöksessä määritellään selkeästi ja kattavasti syyttäjän muodolliset toimivaltuudet. Säännös määrätään, että esitutkintaviranomaisen on syyttäjän pyynnöstä toimitettava esitutkinta tai suoritettava esitutkintatoimenpide. Säännöksen mukaan esitutkintaviranomaisen on muutenkin noudatettava syyttäjän määräyksiä, joilla pyritään turvaamaan asian selvittäminen. Säännöksessä on lisäksi erikseen mainittu, että syyttäjä päättää esitutkintatoimenpiteistä asian siirryttyä hänelle esitutkinnan päättämisen jälkeen. (Tolvanen & Kukkonen 2011, 81.)

2.1.3 Esitutkinnassa noudatettavat periaatteet

Esitutkinnassa on noudatettava niin sanottuja esitutkinnan periaatteita, joista tärkeimpinä on pidetty tasapuolisuusperiaatetta, syyttömyysolettamaa, itsekriminointisuoja eli oikeutta olla myötävaikuttamatta rikoksensa selvittämiseen, suhteellisuusperiaatetta, vähimmän haitan periaatetta ja hienotunteisuusperiaatetta. Nämä tutkinnassa huomioitavat periaatteet on kirjattu esitutkintalain 4. lukuun, jossa säädellään esitutkintaan osallistuvien oikeuksista.

Esitutkintalain 4. luvun 1. §:ssä säädetyn tasapuolisuusperiaatteen eli objektiivisuusperiaatteen mukaan esitutkinnassa on selvitettävä ja otettava huomioon sekä rikoksesta epäiltyä, että häntä vastaan ja hänen puolestaan vaikuttavat seikat sekä todisteet. Rikosasian tutkija ei saa muodostaa itselleen ennakolta

käsitystä tapahtumista, eikä hän saa pyrkiä johonkin tiettyyn nimenomaiseen lopputulokseen. Säännös perustuu myös esitutkintalain 3. luvun 7. §:n säännökseen esitutkintatoimenpiteen suorittamiseen asianomaisen tekemästä pyynnöstä. On mahdollista, että asianosaisella voi olla tiedossaan seikka tai asia, jonka selvitys voi olla olennaisen merkityksellinen epäillyn syyttömyyden osoittamiseksi. (Tolvanen & Kukkonen 2011, 34.)

Syyttömyysolettama mainitaan esitutkintalain 4. luvun 2. §:ssä, ja se edellyttää, että rikoksesta epäiltyä tulee kohdella esitutkinnassa syyttömänä, kunnes hänen syyllisyytensä on näytetty toteen. Syyttömyysolettama kuuluu Euroopan ihmisoikeussopimuksen (20.5.1999/63) 6. artiklan 2. kappaleessa säännellyn oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin kulmakiviin. (Tolvanen & Kukkonen 2011, 34.) Euroopan ihmisoikeustuomioistuimessa on syntynyt runsaasti syyttömyysolettamaan liittyvää oikeuskäytäntöä. Viranomaisten tulee kiinnittää erityistä huomioita kommentoidessaan esimerkiksi medialle rikostutkinnassa olevaa asiaa ja erityisesti epäiltyyn liittyviä seikkoja. Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisussa *Maksim Petrov -tapaus* (6.11.2012) on otettu kantaa näihin yksityiskohtiin. Euroopan ihmisoikeustuomioistuin totesi ratkaisussaan, että paitsi rikosjuttua käsitellyt tuomioistuin myös muut julkiset virkamiehet saattoivat loukata syyttömyysolettamaa antaessaan vireillä olevasta rikosjutusta lausuntoja, joilla yleisölle annettiin aihetta uskoa rikoksesta epäillyn syyllisyyteen tai joilla ennakoitiin jutussa annettavaa tuomiota. Syyttömyysolettamaa voitiin loukata paitsi syyllisyyttä koskevalla nimenomaisella toteamuksella myös niillä perusteluilla, joilla annettiin ymmärtää, että tuomioistuin tai virkamies piti syytettyä syyllisenä. Sen sijaan syyttömyysolettamaa ei loukattu lausumalla, joka koski pelkästään rikosepäilyä. Viranomaiset saivat kertoa yleisölle rikostutkinnan edistymisestä mutta vain kaikella syyttömyysolettamasta johtuvalla huolella ja varovuudella. Sanavalinnoilla oli tällöin suuri merkitys. Myös eduskunnan oikeusasiamies on ottanut kantaa tähän samaan asiaan tuoreessa ratkaisussaan (10.3.2015, dnro 175/2014), jossa perustelut mukailevat käytännössä edellä mainitun Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisua.

Esitutkintalain 4. luvun 3. §:n mukaan itsekriminointisuoja muodostaa se, että rikoksesta epäillyllä on oikeus olla myötävaikuttamatta sen rikoksen selvittämiseen, mistä on itse epäiltynä. Itsekriminointisuojaan katsotaan kuuluvan Eu-

roopan ihmisoikeussopimuksen 6. artiklan 2. kappaleeseen, joka käsittää oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin sisältöön syyttömyysolettaman kautta. Itsekriminointisuoja antaa rikoksesta epäilylle oikeuden olla lausumatta esitutkinnassa mitään muuta kuin henkilö- ja yhteystietonsa. Itsekriminointisuojan myötä rikoksesta epäilyllä ei ole totuudessa pysymisvelvollisuutta. Esitutkinnassa vaikeneminen ja muunnellun totuuden kertominen voivat mahdollisesti vaikuttaa epäillyn vahingoksi näytön arvioinnin yhteydessä. (Tolvanen & Kukkonen 2011, 34–35.). Tuomiota ei kuitenkaan voi perustaa yksin tai pääasiallisesti syytetyn vaitioloon tai kieltäytymiseen todistamasta. Tämä perustuu Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisuun asiassa *John Murray v. Yhdistynyt kuningaskunta* (Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisu - tapaus Murray 8.2.1996 1996:30).

Suhteellisuusperiaate esitutkintalain 4. luvun 4. §:ssä sisältää ajatuksen siitä, että esitutkintatoimenpiteen ja siitä aiheutuvan henkilön oikeuksiin puuttumisen on oltava puolustettavia suhteessa selvitettävään rikokseen, selvitettävän asian selvittämistarpeeseen sekä toimenpiteen kohteena olevan henkilön ikään, terveyteen ja muihin vastaaviin häneen liittyviin seikkoihin sekä muihin asiaan vaikuttaviin seikkoihin nähden. Säännöksen tarkoituksena on korostaa periaatteen merkitystä esitutkinnalle ominaisissa toimenpiteissä. Käytännössä esimerkiksi kuulustelujen pituudessa on huomioitava kuultavan korkea ikä ja huono terveys. (Tolvanen & Kukkonen 2011, 35–36.)

Vähimmän haitan periaate on mainittu kyseisen lain 5. §:ssä, ja se takaa sen, että esitutkinnassa kenenkään oikeuksiin ei saa puuttua enempää kuin on välttämätöntä esitutkinnan suorittamisen ja tarkoituksen saavuttamiseksi. Esitutkintatoimenpiteellä ei saa aiheuttaa kenellekään tarpeetonta vahinkoa tai haittaa. (Tolvanen & Kukkonen 2011, 37.)

Esitutkintalain 4. luvun 6. §:ssä mainitun hienotunteisuusperiaatteen mukaan esitutkinnan asianosaisia ja muita esitutkintaan osallistuvia on kohdeltava hienotunteisesti. Hienotunteisuusperiaate liittyy aiheettomien epäluulojen välttämiseen, epäillyn ikään, terveydentilaan tai häveliäisyysnäkökohtiin esitutkintaan kuuluvien tutkimusten suorittamistilanteissa. (Tolvanen & Kukkonen 2011, 37–38.)

Näiden esitutkintalain periaatteiden lisäksi esitutkintalain 4. luvussa on säädetty lapsen kohtelusta esitutkinnassa, henkilön asemasta esitutkinnassa, rikoksesta epäillyn oikeudesta avustajaan, esitutkinnan käsittelykielestä ja muista kielellisistä oikeuksista esitutkinnan aikana sekä asianosaisuusjulkisuudesta esitutkinnassa.

2.2 Syyteharkinta

Esitutkinnan päätyttyä asia siirtyy esitutkintaviranomaisilta syyttäjälle syyteharkintaa varten. Syyteharkintaa voidaan pitää yhtenä syyttäjän tärkeimmistä tehtävistä. Syyteharkinnassa syyttäjä ratkaisee aineiston perusteella, nostetaanko syyte esitutkinnassa rikoksesta epäiltynä ollutta asianosaista vastaan. (Jokela 2008, 209–210.)

Syyttäjän on arvioitava, täyttääkö teko jonkin rikoksen tunnusmerkistön. Syyttäjän on harkittava näytön riittävyys, eli se, onko esitutkinta aineiston perusteella todennäköisiä syitä rikoksesta epäillyn syyllisyyden tueksi. Mikäli syyttäjä katsoo, että näyttö riittää, on hänen päätettävä nostaako hän asiassa syytteen tuomioistuimessa. (Jokela 2008, 209–210.)

Muita vaihtoehtoja syyttäjällä on lain antamin edellytyksin antaa rikoksesta epäillylle suoraan itse rangaistusmääräys, tai seuraamusluonteinen eli syyksilukeva syyttämättä jättäminen. Syyttäjän syyteharkinta alkaa osittain jo esitutkintavaiheessa, ja se voi jatkua vielä jopa oikeudenkäynnin aikana. Tietyissä tapauksissa syyttäjä voi päättää esitutkinnan rajoittamisesta, sekä syytteen peruuttamisesta, vielä syytteen nostamisen jälkeenkin. (Jokela 2008, 209–210.)

2.3 Oikeudenkäynti tullirikosasiassa

Rikosasia tulee vireille kärjäoikeudessa sen jälkeen, kun esitutkintaviranomainen on toimittanut esitutkinnan ja syyttäjä on syyteharkinnan jälkeen päättänyt nostaa asiassa syytteen. Tavallisimpia tuomioistuimissa käsiteltäviä tullirikoksia ovat veropetokset, huumausainerikokset, lääkerikokset ja dopingrikokset. Lisäksi oikeuden käsiteltäväksi menevät myös tullin tutkimista rikos-

asioista ampuma-aserikokset, vaarallisia esineitä koskevien säännösten rikkomiset ja rangaistusvaatimusten vastustamisasiat. (Kivelä 2015.)

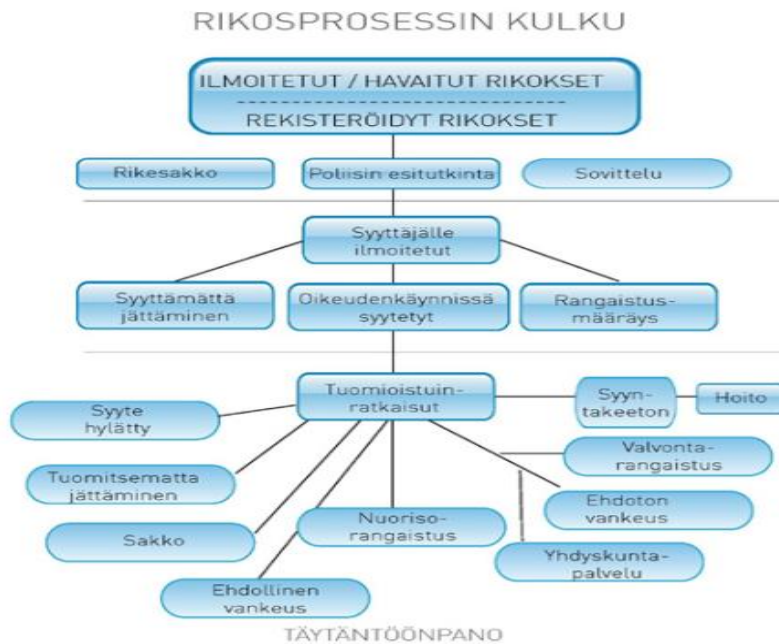
Rikosoikeudenkäynnissä ovat mukana syytetty sekä virallinen syyttäjä. Tullirikosasioissa, lähinnä veropetoksissa, mukana voi olla myös asianomistajan edustaja mutta usein syyttäjä ajaa asianomistajan pyynnöstä korvausvaateen. Oikeudenkäynnissä voi olla myös syyttäjän kutsumana paikalla asiaan liittyviä virkamiehiä todistajan asemassa ja mahdollisesti muita henkilöitä asiantuntijana todistelutarkoituksessa. Oikeudenkäynnin osapuolista käytetään yhteisnimitystä asianosaiset. (Oikeus 2015a.)

Syyttäjällä on keskeinen rooli oikeudenkäynnin kulun kannalta. Syyttäjä vaatii valtion edustajana rangaistusta henkilölle, jonka epäillään syyllistyneen rikokseen. Syyttäjän tehtävänä on tuoda esiin oikeudenkäynnissä rikosasiaa koskeva näyttö, sekä myös vastaajalle edulliset seikat. Käräjäoikeus hyväksyy tai hylkää syyttäjän esittämän syytteen päätöksessään. Hyväksyntä tarkoittaa käytännössä jonkinasteisen rangaistuksen langettamista syytetylle. (Syyttäjälaitos 2013.)

Rikosasian käsittelee yleensä asian laadusta riippuen joko yksi tuomari tai tuomari ja kaksi lautamiestä. Lautamiehet ovat kunnanvaltuustojen valitsema maallikkojäseniä, jotka edustavat oikeudessa eri väestöryhmien näkemyksiä. Rikosasia voidaan käsitellä myös kolmen tuomarin kokoonpanossa. Yksinkertainen rikosasia voidaan ratkaista käräjäoikeudessa kirjallisessa menettelyssä, joka tapahtuu ilman pääkäsittelyä. Kirjallisen menettelyn edellytyksenä on, että rikoksesta epäilty on tunnustanut teon esitutkinnassa ja että hän itse suosii kirjalliseen menettelyyn. (Oikeus 2015a.)

2.4 Rangaistuksen täytäntöön pano

Jokelan (2008) mukaan rangaistuksen täytäntöönpanon on useimmiten katsottu kuuluvan rikosoikeudellisen seuraamusjärjestelmän piiriin. Rangaistuksena voi käytännössä olla sakko, yhdyskuntapalvelu, valvontarangaistus ja vankeus. Teon vakavuusaste määrää samalla rangaistuksen kovuuden. Luonnollisesti rangaistuksen mittaaminen perustuu yleisesti aiempaan oikeuskäytäntöön.

Kuva 2. Tuomion täytäntöönpano (Rikosseuraamuslaitos 2014)

Kuvassa 2 on havainnollistettu rikosprosessin kulku ja prosessin eteneminen ilmoitusvaiheesta rangaistuksen täytäntöönpanoon. Tuomioistuimen tekemä ratkaisu voi olla siis syytteen hylkäys, tuomitsematta jättäminen, sakko, vankeusrangaistus tai nuorisorangaistus. Lisäksi tuomioistuin voi todeta syytetyt synntakeettomaksi ja ohjata hoitoon. Kuvan mukaisesti ehdottoman vankeuden tuomioistuin voi muuttaa yhdyskuntapalvelukseksi tai valvontarangaistukseksi.

Oikeusrekisterikeskus ja ulosottoviranomaiset huolehtivat sakkorangaistusten täytäntöönpanosta. Mikäli tuomittuja sakkoja, korvauksia tai muita suorituksia ei makseta, ulosottomies voi maksun hoitamiseksi ulosmitata osan tuomitun palkasta, eläkkeestä tai omaisuudesta. Tuomioistuin voi tietyin edellytyksin muuntaa sakot vankeudeksi jos sakkoja ei saada perityksi. (Oikeus 2015b.)

Rikosseuraamuslaitos panee täytäntöön vankeusrangaistukset ja yhdyskuntaseuraamukset. Yhdyskuntapalvelu, nuorisorangaistus sekä ehdolliseen vankeuteen ja ehdonlaiseen vapauteen liittyvä valvonta ovat yhdyskuntaseuraamuksia. Vankeuden sijasta voidaan tuomita yhdyskuntapalvelua ja alle 18-vuotiaana tehdystä rikoksesta voidaan tuomita nuorisorangaistukseen. Nuorisorangaistus koostuu valvontatapaamisista, valvonnassa suoritettavista tehtä-

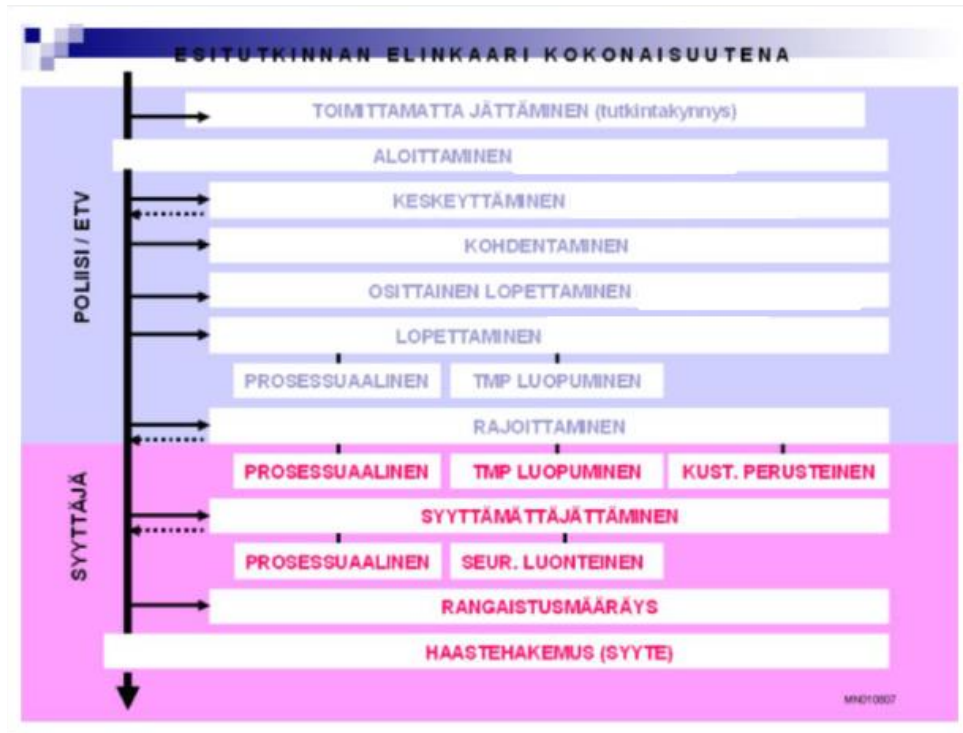
vistä sekä työhön perehtymisestä. (Oikeus 2015b.)

3 ESITUTKINTAPROSESSI TULLIRIKOSASIOISSA

Vuodesta 2007 alkaen vuoteen 2013 asti tutkittavien tullirikosten määrä on ollut nouseva. Tuolla aikavälillä tullin tietoon tulleiden rikosasioiden määrä on jopa kaksinkertaistunut. Tähän tutkintaan tuleviin rikosasioiden määrän rajuun kasvuun on pyritty reagoimaan kouluttamalla tullin rikostorjunnan henkilökuntaa rikostorjuntatehtäviin keskittyvin peruskurssein ja tutkijoille suunnatuin rikostutkinta- sekä tutkinnanjohtajakoulutuksin ja erilaisin ammatillisin erikoiskurssein. (Kivelä 2015.)

Esitutkintaprosessi tullirikosasioissa ei sinällään eroa muiden esitutkintaviranomaisten suorittamasta esitutkintaprosessista. Tulli tutkii itse paljastamansa tullirikokset ja näiden esitutkinta alkaa samalla tavalla rikosilmoituksen kirjauksesta, päättyen esitutkintamateriaalin toimittamiseen syyttäjälle syyteharkintaa varten. Optimitilanteessa syyttäjän kanssa ollaan yhteydessä heti esitutkinnan alkuvaiheessa. Tullirikoksia paljastuu pääsääntöisesti maastavientiin ja maahantuontiin liittyvien rajoitusten sekä säännösten noudattamisen valvonnan yhteydessä. Näiden tutkintaan tulevien tullirikosten selvittämiseen liittyy kuitenkin erilaisia nyansseja, jotka vaativat usein esitutkintaviranomaiselta muun muassa tullimenettelyjen ja säännösten ymmärrystä. Tästä syystä on käytännön kannalta välttämätöntä, että tulli toimii erityisenä esitutkintaviranomaisena omalla alallaan. (Kivelä 2015.)

Tullilla on käytössään esitutkintaviranomaisena useimmat pakkokeinolain alaiset keinot suorittaessaan esitutkintatoimia. Oikeudet ovat pienin poikkeuksin rinnastettavissa poliisin oikeuksiin esitutkintaviranomaisena. Tullilaki mahdollistaa osaltaan tullin toimet rikosten estämisessä ja paljastamisessa ennen varsinaista esitutkintaa. Salaiset pakkokeinot, muun muassa telepakokeinot ja tekninen tarkkailu ovat merkittävänä apukeinona tullin estämissä ja selvittämissä rikoksissa. (Kivelä 2015.)

Kuva 3. Esitutinnan elinkaari (Käsikirja esitutinnan rajoittamisesta 2013)

Esitutinnan elinkaari on myös tullirikoksissa kuvan 3 kaltainen. Tulli esitutkintaviranomaisena voi tutkinnanjohtajan ratkaisulla tietyjen esitutkintalaissa määritettyjen ehtojen täytyessä jättää esitutinnan toimittamatta. Kuvan osoittamalla tavalla esitutkintalain 3. luvun 3. §:n mukaan esitutkinta tulee toimittaa eli aloittaa, mikäli on syytä epäillä, että rikos on tapahtunut. Esitutkintalaki 3. luku 13. § (805/2011) mahdollistaa esitutkinnan keskeyttämisen tutkinnanjohtajan päätöksellä, *jos rikoksesta ei epäillä ketään ja jos asiaan vaikuttavaa selvitystä ei ole saatavissa. Esitutkinnan keskeyttämisestä päätettäessä on erityisesti otettava huomioon epäillyn rikoksen laatu. Esitutkinta on jatkettava ilman aiheetonta viivytystä, kun edellytyksiä keskeyttämiselle ei enää ole.*

Tutkinnanjohtaja voi myös jättää esitutkinnan toimittamatta ja lopettaa esitutkinnan esitutkintalain 3. luvun 9. §:n (805/2011) nojalla. Kyseisen säännöksen mukaan *esitutkinta saadaan jättää toimittamatta tai jo aloitettu esitutkinta lopettaa sellaisen rikoksen johdosta, josta ei ole odotettavissa ankarampaa rangaistusta kuin sakkoa ja jota on kokonaisuutena arvostellen pidettävä ilmeisen vähäisenä, jos asianomistajalla ei ole asiassa vaatimuksia.*

Kuvasta 3 ilmenee myös kuvainnollisesti se, miten esitutkinta on esitutkintalain 3. luvun 10. §:n mukaan mahdollista rajoittaa tutkinnanjohtajan esityksestä. Varsinaisen päätöksen esitutkinnan rajoittamisesta tekee syyttäjä. Rajoit-

taminen voi kuvan mukaisesti tapahtua seuraamusperustein, kustannusperustein tai prosessuaalisin perustein. Mikäli rikosasiassa on suoritettu jo esitutkinta ja asia on edennyt syyttäjälle syyteharkintaan, on syyttäjän mahdollista kuvan mukaisesti jättää syyte nostamatta eli syyttäjä tekee asiassa syyttämättäjättämispäätöksen. Syyttämättä jättäminen voi tapahtua prosessuaalisin perustein tai se voi olla myös niin sanottu seuraamusluonteinen syyttämättäjättäminen. Seuraamusluonteiset syyttämättäjättämiset ovat niin sanotusti syyksilukevia päätöksiä eli *toisin sanoen syyttämättäjättämispäätöksessä katsotaan epäillyn syyllistyneen rikokseen, mutta syyte jätetään nostamatta laissa säädetyllä perusteella. Vastaaventyypisiä erityissäännöksiä seuraamusluonteisesta syyttämättä jättämisestä on muualla lainsäädännössä.* (HE 58/2013.)

Kuvan 3 havainnollistamalla tavalla syyttäjän on myös mahdollista määrätä asiassa annettava rangaistusmääräysvaatimus eli kansan kielellä "sakko". Käytännössä rangaistusvaatimuksen tiedoksiantajana on esitutkinnan suorittanut esitutkintaviranomainen. Mikäli taas suoritettun esitutkinnan perusteella syyttäjä päättää nostaa asiassa syytteen, loppuu syyte harkinta siihen, kun syyttäjä tekee haastehakemuksen, joka sitten annetaan tiedoksi asianosaisille.

3.1 Tulli esitutkintaviranomaisena

Tullilaitoksen tehtävät on erikseen määritelty laissa tullin hallinnosta (21.12.2012/960). Tulli vastaa maahan tuotavien ja maasta vietävien tavaroiden sekä ulkomaanliikenteen tullivalvonnasta. Tulli vastaa lisäksi muista tullitoimenpiteistä sekä tulli- ja valmisteverotuksesta. (Tulli 2014b.) Tulliviranomaisen toimivaltuuksista tullirikostutkinnasta säädetään tullilaissa. Tulevaisuudessa nämä rikostorjuntaa koskevat pykälät irrotetaan lakiin rikostorjunnasta tullissa. (HE 174/2014.)

Tullilain 43. luvun 2. §:n mukaan tulliviranomaisen suorittamassa esitutkinnassa tullimiehellä on sama oikeus kuin esitutkintalain (22.7.2011/805) ja pakkokeinolain (22.7.2011/806) mukaan poliisimiehellä poliisin suorittamassa esitutkinnassa. Tullirikoksen selvittämiseksi on mahdollista käyttää telekuuntelua, tietojen hankkimista telekuuntelun sijasta, televalvontaa, suunnitelmallista tarkkailua, peiteltyä tiedonhankintaa, teknistä tarkkailua, teleosoitteen ja telepäätelaitteen yksilöintitietojen hankkimista, valvottua läpilaskua ja salaisen

pakkokeinon käytön suojaamista sen mukaan, mitä pakkokeinolain 10. luvussa säädetään.

Tutkinnanjohtamisesta vastaa tullissa pidättämiseen oikeutetut tullivirkamiehet, mitkä luetellaan pakkokeinolain 2. luvun 9. §:n 2 kohdassa. Pidättämiseen oikeutettuja virkamiehiä ovat valvontaosaston päällikkö, tutkinnan päällikkö, tutkintayksiköiden päälliköt sekä tullilylitarkastajat, jotka valvontaosaston johtaja on määrännyt toimimaan tutkinnanjohtajana. (Helminen ym. 2012, 139–140.)

Tutkimuksen yhteydessä tehdyn syyttäjien haastatteluiden perusteella tulli ei esitutkintaviranomaisena juuri eroa muista esitutkintaviranomaisista. Rikokset ovat laadultaan kuitenkin osin erilaisia kuin poliisilla tai rajavartiolaitoksella. Kihlakunnansyyttäjä Kuutin (2015) mukaan näytön suhteen tullin kanssa ope-roidaan ihan samalla tavalla, kuin muidenkin viranomaisten kanssa.

3.2 Tullin tutkimat rikosasiat

Tullirikokset määritellään tullilain 3. §:n 1. momentin 5. kohdassa. Tullirikokset liittyvät yleisesti ottaen tavarain tai muun omaisuuden maastavientiin tai maahan tuontiin ja tullilain säännösten rikkomiseen. Tällaisia rikoksia ovat verope- tokset, salakuljetukset, lääkerikokset, dopingrikokset, tekijänoikeus- ja teollis- oikeusrikokset, huumausainerikokset, alkoholipitoisen aineen salakuljetukset, tullirikkomukset, laittomat tuontitavaraan ryhtymiset ja maahantuontiin tai maasta vientiin liittyvät rahanpesurikokset. Tulli vastaa siis näistä toimival- taansa kuuluvien tullirikosten esitutkinnasta. (E.pressi 2015a.)

Syyttäjän näkökulmasta tullirikosten erityispiirteisiin kuuluu se, että säädös- pohja eli lähinnä tullikoodeksin tulkinta muodostuu joskus haastavaksi syyttä- jälle. Tullirikokset sinällään erottuvat kansainvälisine liityntöineen ja ulkomaisi- ne epäiltyineen. Oikean kuvan saamiseksi tapahtumiin, on tullirikoksien tutkin- nan yhteydessä ajoittain syytä hankkia tietoja myös ulkomailta. (Kuutti 2015.)

Vuonna 2014 Tullin tutkittavaksi tuli yhteensä 9789 rikosta ja vuotta aiemmin luku oli 10724. Suurimpana tullirikosten määrän vähenemiseen vaikuttaneista seikoista on se, että paljastuneet pienehköt luvattomat lääkelähetykset, on

pääsääntöisesti selvitetty nykyisen ohjeistuksen mukaisesti hallinnollisessa prosessissa, ilman esitutkinnan aloittamista. (E.pressi 2015b.)

Tullin tutkintaan tulleista rikosasioista suurin osa on huumausainerikoksia, joita oli 2211. Näistä 300 oli törkeitä huumausainerikoksia. Tutkintaan tulleiden veropetosten määrä oli 824, ja näistä tekemuodoltaan törkeitä oli 82. Lääkerikoksia tullin tutkittavaksi tuli viime vuonna 751 ja dopingrikoksia 325. Tutkittujen ampuma-aserikosten kokonaismäärä oli yhteensä 61. Muita tullin tutkimia rikoksia ovat olleet viime vuonna mm. immateriaalirikokset, luonnonsuojelurikokset ja luonnonsuojelurikkomukset, alkoholirikokset ja rikkomukset sekä liikenneirikokset ja liikenneirikkomukset (E.pressi 2015a.)

Tullirikostorjunnan yhteiskunnallinen vaikuttavuus on kasvanut vuonna 2014 126,2 miljoonaan euroon. Tästä summasta oli vältettyjen verojen määrä 26,5 miljoonaa euroa, kun se edellisenä vuonna eli 2013 oli 5,2 miljoonaa euroa. Tullin talousrikostorjunnan osuus vaikuttavuudessa oli yhteensä 23,34 miljoonaa euroa. Takaisin saadun rikoshyödyn määrä oli vuonna 2014 yhteensä 17,5 miljoonaa euroa. (E.pressi 2015a.)

Internetin välityksellä tehdään suuri osa tullirikoksista, ja niinpä internetin merkitys on tämän osalta edelleen voimakas. Verkossa tapahtuva kauppa mahdollistaa tekemään esimerkiksi huumausainekaupat anonyymina ja kaupanteiko on verrattain nopeaa sekä helppoa. Lähetysten vastaanotto tapahtuu yleisesti postin ja kuriiriyriytysten välityksellä. Verkkokauppojen maksu tapahtuu useimmiten nykyään bitcoineilla ja vastaavilla muilla virtuaalivaluutoilla. Tyypillisesti nämä internetin välityksellä tehdyt tullirikokset ovat huumausainerikoksia, lääkerikoksia tai dopingrikoksia. (E.pressi 2015b.)

Muuntohuumeet ovat olleet viime vuodet tullin rikostutkinnalle todellinen ongelma, ja näiden laittomien aineiden repertuaari on nykyisin äärimmäisen laaja. Uusia aineita ilmestyy jatkuvasti markkinoille vanhojen poistuessa. Valtioneuvoston asetuksella (1130/2014) on siirretty lääkeluettelon liitteestä yhteensä lähes 150 muuntohuumetta, ja nämä määritellään jatkossa kuluttajamarkkinoilta kielletyiksi psykoaktiivisiksi aineiksi. Toisin sanoen ne siirrettiin lääke-laista huumausainelakiin. Näiden aineiden valmistus, maahantuonti, varastointi, myynti ja luovuttaminen ovat kiellettyjä, ja kiellon rikkomisesta voidaan rikoslain mukaan tuomita sakkoihin tai enintään vuodeksi vankeuteen. Rangais-

tusasteikko vastaa lääkerikoksen rangaistusasteikkoa. (E.pressi 2015b.) Valitsevan käytännön mukaan näiden aineiden maahantuonti on kokonaisuudessaan kielletty. Käytännössä tullitutkii kyseisten aineiden maahantuonteja syyttäjänviraston ohjeistamana salakuljetuksina. (Kivelä 2015.)

Tullin tutkimat veropetokset ovat pääasiassa olleet savukkeiden, alkoholin ja nuuskan laitonta maahantuontia, auto-, valmiste- ja arvolisänveroihin sekä polkumyyntitulleihin ja tullivarastoihin liittyneitä tapauksia (E.pressi 2015b). Toistaiseksi savukkeiden hinta on naapurivaltiossa huomattavasti edullisempi kuin Suomessa. Vaikka yleisesti mielletään, että savukkeiden polttaminen on kansallisella tasolla Suomessa vähentynyt, niin sillä ei ole toistaiseksi ollut juurikaan vaikutusta peilattaessa sitä muutaman viime vuoden aikana paljastuneiden savukkeiden salakuljetusrikoksien määrään. Maarajoilta paljastuu tasaiseen tahtiin perusmuotoisia veropetoksia, joissa maahan on yritetty tuoda savukkeita tullille ilmoittamatta ajoneuvoon kätkeyttä. (Kivelä 2015.)

Kihlakunnansyyttäjä Lopmerin (2015) mukaan tullirikoksiin liittyy aina kansainvälinen aspekti ja lainsäädäntö tullirikoksissa ovat usein erityislainsäädäntöä, johon liittyy paljon kansainvälistä ja Euroopan unionin tason lainsäätelyä. Syyttäjän perustyötä ovat rattijuopumukset, pahoinpitelyt, varkaudet ynnä muut vastaavat rikokset. Tullin tutkimissa jutuissa on yleensä aina jotain valtavirrasta poikkeavaa.

3.3 Syyttäjyhteistyö tullirikosasioissa

Uuden esitutkintalain voimaan tulon eli 1.1.2014 jälkeen on nykymuotoinen oikeudenkäyntimenettely luonut välttämättömän tarpeen tiiviille syyttäjän ja esitutkintaviranomaisen väliselle yhteistyölle. Syyttäjän kannalta on ehdottoman tärkeää, että syyttäjällä on pääkäsittelyssä käytettävissään kaikki tarpeellinen aineisto objektiivisuusperiaate huomioiden.

Esitutkintalain 5. luvussa on säädetty syyttäjän ja esitutkintaviranomaisen välisestä yhteistyöstä, mikä käsittää syyttäjälle ilmoittamisen, syyttäjän toimivaltuudet esitutkinnassa ja yhteistyövelvollisuuden. Esitutkintaviranomaisen tulee viipymättä ilmoittaa syyttäjälle asiasta, jossa rikoksesta epäiltynä on poliisimies. Ilmoittaminen ei ole kuitenkaan tarpeellista silloin, jos asiaa käsitellään rikesakko- tai rangaistusmääräysasiana. Syyttäjälle on ilmoitettava myös tut-

kittavaksi tulleesta rikoksesta, jonka esitutkinta- ja syyttäviviranomaiset ovat yhdessä niille kuuluvan toimivallan perusteella päättäneet kuuluvan ilmoitusvelvollisuuden piiriin tai josta syyttäjä on pyytänyt ilmoittamaan.

Esitutkintalaki velvoittaa esitutkintaviranomaista toimittamaan esitutkinnan ja suorittamaan syyttäjän pyytämän esitutkintatoimenpiteen. Esitutkintaviranomaisen on noudatettava syyttäjän määräyksiä, joilla pyritään turvaamaan asian selvittäminen esitutkintalain 1. luvun 2. §:n edellyttämällä tavalla. Syyttäjä päättää esitutkintatoimenpiteistä sen jälkeen kun asian siirtyy hänelle esitutkinnan päättämisen jälkeen. Syyttäjän toimimisesta tutkinnanjohtajana säädetään erikseen esitutkintalain 2. luvun 4. §:ssä.

Esitutkintalain 5. luvun 3. §:n mukaan: *Esitutkintaviranomaisen tulee asian laadun tai laajuuden edellyttämällä tavalla ilmoittaa syyttäjälle esitutkinnan toimittamiseen ja esitutkintatoimenpiteisiin liittyvistä seikoista sekä tutkinnan edistymisestä muuten. Jos esitutkintaviranomainen on ilmoittanut tutkittavaksi tulleesta rikoksesta syyttäjälle, tutkinnanjohtajan on ennen esitutkinnan päättämistä kuultava syyttäjää siitä, onko asia selvitetty riittävästi 1 luvun 2 §:ssä tarkoitetulla tavalla, jos asian laatu tai laajuus edellyttää kuulemista tai jos esitutkinta on tarkoitus päättää saattamatta asiaa syyttäjän käsiteltäväksi. Pakkokeinojen käyttöön liittyvästä ilmoittamisvelvollisuudesta säädetään pakkokeinolaissa. Syyttäjän on tarvittavassa määrin osallistuttava esitutkintaan sen varmistamiseksi, että asia selvitetään 1 luvun 2 §:ssä tarkoitetulla tavalla. Esitutkintaviranomaisen ja syyttäjän tulee neuvotella esitutkintayhteistyön järjestämiseen liittyvistä kysymyksistä.*

Kyseinen pykälä velvoittaa siis esitutkintaviranomaisia ja syyttäjää tekemään tiivistä yhteistyötä heti tutkinnan aloittamisesta alkaen, ja aina esitutkinnan jatkuessa. Esitutkintaviranomaisen on myös pykälän mukaan pyydettävä ja saatava syyttäjän kanta siihen, onko tutkinta suoritettu riittävässä laajuudessa, ja että onko mahdollisesti jokin seikka jäänyt selvittämättä. Pykälä velvoittaa myös syyttäjää osallistumaan esitutkinnan ohjaamiseen sen varmistamiseksi, että kaikki esitutkintalain 1. luvun 2. §:ssä mainittu tarvittava selvitys on esitutkinnassa hankittu. Pykälä velvoittaa myös molempia tahoja neuvottelemaan keskenään yhteistyön järjestämisestä. Toisaalta laki on kirjattu ympäripyöreästi ja tällä on saatu aikaan se, että laki ei kuitenkaan velvoita mihinkään

konkreettiseen eli esimerkiksi yhteisten säännöllisten "juttupalaverien" järjestämiseen esitutinnan aikana tai muulloin.

Valtakunnansyyttäjänvirasto on laatinut yleisen ohjeen syyttäjälle ilmoitettavat rikosasiat, ilmoitusmenettely ja syyttäjän toimenpiteet. Yleisen ohjeen tavoitteena on edistää esitutkintaviranomaisten ja syyttäjän yhteistyötä rikosasian esitutkinnassa. Toimiva ilmoitusmenettely perusta kaikille myöhemmille toimenpiteille, siksi se on tärkeä osa esitutkintayhteistyötä. Vastuu ilmoitusmenettelyn toimivuudesta on molemmilla eli sekä esitutkintaviranomaisella että syyttäjällä. (Valtakunnansyyttäjänvirasto 2015b.)

Esitutkintayhteistyön tavoitteet jakautuvat kolmeen keskeiseen erilliseen osa-alueeseen. Nämä osa-alueet ovat tehokkuus, oikeudenmukaisuus ja prosessiekonomia. Näiden tavoittelu ohjaa syyttäjää toteuttamaan esitutkinnassa kahta sen tärkeintä tehtävää. Syyttäjä ja tullin esitutkintaviranomaisena yhteistyössä varmistavat sen, että esitutkinta palvelee mahdollisimman hyvin syyteharkintaa ja rikosvastuun toteuttamista. Tyypillisimmillään tullin tekee esitutkintayhteistyötä syyttäjän kanssa olemalla yhteydessä syyttäjään juttukohtaisesti. Yhteydenpito tapahtuu pääsääntöisesti tutkinnanjohtajan toimesta puhelimitse mutta usein myös tapaamisin. Konsultointi syyttäjän kanssa on hyvin tavallista etenkin törkeiden tai muuten monimutkaisten tullirikosten tutkinnassa. Päivystysluonteisten tullirikosasioiden tutkinnoissa myös tutkijat tekevät suoraan yhteistyötä syyttäjän kanssa. Tällöin kyse on yleensä ulkomaisesta rikoksesta epäilystä, jonka asia käsitellään niin sanotulla pika- eli suorahaasteella. Suorahaaste tarkoittaa käytännössä sitä, että syyttäjä tekee syyteharkinnan kiinniotto- ja pidätysajan puitteissa ja tekee sen perusteella haastehakemuksen rikoksesta epäilylle. Rikoksesta epäilty haastetaan vastaamaan rikosasiassa käräjäoikeuden käsittelyyn hänelle haastehakemuksessa ilmoitettuna päivänä. Syyttäjän tekemän haastehakemuksen antaa tiedoksi asiassa tutkijana ollut tullimies. Rikoksesta epäilty on vapaa saapumaan käräjäoikeuden käsittelyyn kyseisenä päivänä mutta asia voidaan tuolloin käsitellä ilman hänen läsnäoloaan. (Kivelä 2015.)

Tolvanen ja Kukkonen (2011, 83) toteavat kokemuksen osoittaneen, että toimiva yhteistyö ei synny määräämällä. Yhteistyön onnistuminen riippuu syyttäjien ja esitutkintaviranomaisten välisistä henkilösuhteista. Mikäli suhteet ovat

mutkattomat ja toimivat, myös yhteistyö esitutkinnassa toimii hyvin. Määräykset eivät toimi, jos sitoutuminen yhteistyöhön ei ole molemmin puoleista.

Haastateltujen syyttäjien kertoman mukaan tullin ja syyttäjän tekemä yhteistyö ei syyttäjän näkökulmasta eroa merkittävästi muiden esitutkintaviranomaisten kanssa tehdystä yhteistyöstä. Kihlakunnansyyttäjä Isojärvi (2015) pitää suurimman eroavaisuuden tulevan juttukannasta eli tutkittavana olevista erilaisista rikosasioista. Isojärven mukaan isoissa ja vaativissa jutuissa yhteistyö on ollut pääsääntöisesti riittävää ja toimivaa, mutta toisaalta hän kuitenkin jättää option intensiivisemmälle yhteistyölle joidenkin rikosasioiden tutkinnoissa.

4 TULLIVIRANOMAISEN TEHTÄVÄT ESITUTKINTAPROSESSISSA

Useimmiten tullin tutkittavaksi tulevat rikokset ovat tullin itse paljastamia rikoksia. Rikokset paljastuvat pääsääntöisesti valvontatehtäviä suorittavien yksittäisten tullin virkamiesten päivittäisten tehtävien hoitamisen yhteydessä esimerkiksi tullitarkastuksissa. Kuten jo aiemmin luvussa 3.2 mainittiin, paljastuvat tullirikokset liittyvät yleisesti ottaen tavaran tai muun omaisuuden maastavientiin tai maahan tuontiin ja kansallisen tai EU:n yhteisen lainsäädännön ja määräysten rikkomiseen. Valvontaa tehdään ulkorajoilla ja satamissa mutta myös sisärajoilla sekä sisämaan lentokentillä. Lisäksi tullirikoksia paljastavat tullin valvontaosaston tutkivissa yksiköissä työtään tekevät rikostutkijat ja tutkinnanjohtajat. (Kivelä 2015.)

Esitutkintaprosessi alkaa siis käytännössä tutkintayksikköön tulevasta ilmoituksesta. Ilmoituksen tekee rikoksen havainnut tai paljastanut toimipaikkaosaston tullitarkastaja tai hänen esimiehensä. Toimipaikkaosastolla tässä yhteydessä tarkoitetaan esimerkiksi Vaalimaan tullia. Ilmoitus havaitusta rikoksesta tehdään yleensä suoraan tutkivan yksikön tutkinnanjohtajalle tai virkajan ulkopuolella iltaisin ja viikonloppuisin päivystävälle tutkinnanjohtajalle. Tutkinnanjohtaja arvioi mahdollisen rikoksen vakavuuden ja tekee samassa yhteydessä päätöksen siitä, onko hänelle ilmoitettu asia sen laatuinen, joka vaatii esitutkinnan toimitettavaksi. Mikäli tutkinnanjohtaja päättää, että asiassa on syytä ryhtyä toimenpiteisiin, ottaa hän tämän jälkeen yhteyttä tutkijaan. Tutkija kirjaa asiasta rikosilmoituksen, mikäli rikosilmoitusta ei ole vielä toimipaikkaosastolla kirjattu. (Kivelä 2015.)

On mahdollista, että tutkinnanjohtajalle ilmoitetun rikoksen tutkinta ei kuulu tullin toimivaltaan. Tällaisia rikoksia voi olla esimerkiksi rattijuopumukset. Tällöin esitutkinta tulee siirtää sen toimivaltaisen esitutkintaviranomaisen tutkittavaksi, jonka toimivaltaan epäilty rikos kuuluu. Käytännössä tutkinnanjohtaja ottaa yhteyttä esimerkiksi paikalliseen poliisilaitokseen ja sopii rikosasian siirtämisestä poliisiin tutkittavaksi. (Kivelä 2015.)

Tullin tulee suorittaa esitutkinta siten, kuten esitutkinnan toimittamisesta esitutkintalain 3. luvun 3. §:ssä säädetään. Tullin tutkimista rikoksista veropetosrikokset ovat asianomistaja rikoksia. Esitutkintalain 3. luvun 4. §:ssä säädetään asianomistajarikoksen esitutkinnan toimittamisesta. Käytännössä näissä asianomistaja rikoksissa syyttäjä saa nostaa syytteen ainoastaan asianomistajan vaatimuksesta, jonka mukaan asianomistajan vaatii rikokseen syyllistyneelle rangaistusta. Näihin asianomistajarikoksiin kuullaan asianomistajan edustajaa jo esitutkintavaiheessa kuulustelun muodossa. (Kivelä 2015.)

Esitutkintalain 3. luvun 9. §:n mukaan esitutkinta on mahdollista jättää toimittamatta tai jo aloitettu esitutkinta on mahdollista lopettaa myös tullirikosasioissa. Tämä kuitenkin edellyttää tiettyjen asiaan liittyvien seikkojen täyttymistä. Esitutkintalain 3. luvun 10. §:n mukaista esitutkinnan rajoittamista käytetään myös vähäisissä ja ei-merkityksellisissä tullirikosasioissa (Kivelä 2015).

4.1 Rikosilmoituksen kirjaaminen

Esitutkintalain 3. luvun 1. § 1. momentin mukaan esitutkintaviranomaisen on viipymättä kirjattava rikosilmoitus, kun esitutkintaviranomaiselle ilmoitetaan rikos tai tapahtuma, jota ilmoittaja epäilee rikokseksi. Tullirikoksen paljastuttua, siitä ilmoitetaan siis viipymättä rikoksen paljastumisajankohdasta riippuen lähimmän tutkivan yksikön tutkinnanjohtajalle tai tullin valvontaosaston päivystävälle tutkinnanjohtajalle, joka on saatavilla puhelimen päähän ympäri vuorokauden. Tätä tutkinnanjohtajalle tehtävää ilmoittamista seuraa rikosilmoituksen kirjaaminen, mikäli tutkinnanjohtaja toteaa asiassa seuraavan esitutkinnan. Rikosilmoituksen kirjaaminen tapahtuu tullirikosasioissa usein jo rikoksen paljastaneiden tullitarkastajien toimesta. Jos näin ei kuitenkaan tapahdu, siinä tapauksessa ilmoituksen kirjaaminen tapahtuu tullin tutkijan toimesta. (Kivelä 2015.)

Ilmoitusta kirjattaessa on jo kiinnitettävä huomio seikkoihin, joita tarvitaan myöhemmin itse esitutkintaa suoritettaessa. Tärkeimpinä kirjaustietoina on kirjattava mahdollisimman yksityiskohtaiset tiedot tapahtumasta ja asianosaisista. Esitutkintalain 1. luvun 2. §:stä ilmenee esitutkinnassa selvitettävät seikat yksityiskohtaisesti. Tämän pykälän sisältöä tarkastellen voi saada kattavan rungon ilmoituksen kirjaamiseen. (Helminen ym. 2012, 266–274.)

Tullirikokset kirjataan muiden esitutkintaviranomaisten kirjaamien rikosasioiden tapaan poliisiasiaintietojärjestelmään eli PATJAAN. Teknisesti kirjaaminen PATJAAN tapahtuu poliisihallituksen antaman ohjeen mukaan. (Esitutkintalaki – Kommentaari 2014, 76–77.) Ilmoitusta kirjattaessa esitutkintaviranomainen päättää siitä, että kirjataanko ilmoitus rikos- vai sekailmoitukseksi (R- tai S-ilmoitus). Ilmoitus on kirjattava rikosasiaksi, mikäli on syytä epäillä rikosta ja sekailmoituksena kirjataan tullissa muun muassa virka-aputehtävät muille viranomaisille. (Helminen ym. 2012, 280–281)

4.2 Rikosilmoituksen siirtäminen

Esitutkintalain 3. luvun 2. §:n mukaan on rikoksesta kirjattava ilmoitus heti, vaikka esitutkinnan toimittaminen ei olisikaan kyseisen esitutkintaviranomaisen tehtävä. Tällöin ilmoituksen vastaanottavan esitutkintaviranomaisen on kirjattava asia vastaanotetuksi ja toimitettava ilmoitus sekä muu mahdollinen asiassa kertynyt materiaali asianomaiselle esitutkintaviranomaiselle, jonka on viipymättä kirjattava asiassa ilmoitus.

Jos paljastunut rikos on sen luonteinen, että se kuuluu tullin toimivallan alaiseen tehtäväkenttään, tulli suorittaa esitutkinnan itse. Mikäli taas paljastunut rikos kuuluu jonkin muun esitutkintaviranomaisen toimivallan alaisiin tehtäviin, on rikostutkinta siirrettävä tämän toisen esitutkintaviranomaisen tutkittavaksi. Tullin on kuitenkin mahdollista suorittaa esitutkintatoimenpide tai jopa koko esitutkinta asiassa toimivaltaisen esitutkintaviranomaisen pyynnöstä. Tämä perustuu PTR-lakiin (11.9.2009/687) eli lakiin poliisin, tullin ja rajavartiolaitoksen yhteistoiminnasta. (Kivelä 2015.)

Tyypillisimmin rikosilmoituksen siirtäminen tulee tullin tutkimissa rikosasioissa kyseeseen silloin, kun esitutkinnan yhteydessä ilmenee tai paljastuu jokin muu rikos, joka ei kuulu tullin toimivallan alaisiin tehtäviin. Esimerkiksi kotietsinnän

yhteydessä löytyy räjähteitä tai varastetuksi epäiltyä tavaraa. Tällöin tutkintaa vaativa asia ohjataan poliisille. Vastaavasti välillä poliisille ilmoitetaan asioista, jotka kuuluvat tullin toimivallan alaisten rikosasioiden piiriin. Tällaisia ovat muun muassa savukkeiden, nuuskan ja alkoholin maahantuonti sekä niiden edelleen myynti Suomessa. Näitä rikosasioita tulli tutkii nimikkeillä veropetos, laiton tuontitavaraan ryhtyminen ja alkoholirikos. (Kivelä 2015.)

4.3 Esitutinnan toimittaminen

Esitutkintalain 3. luvun 3. §:n mukaan esitutkintaviranomaisen tulee toimittaa esitutkinta, kun sille tehdyn ilmoituksen perusteella tai muutenkin on syytä epäillä, että rikos on tehty. Asia tulee kuitenkin päättää, kun se on sellainen, ettei esitutinnan aloittamisen edellytyksiä ole.

Esitutkinta kynnystä ei ole asetettu varsinaisesti kovin korkealle ja niinpä varmuutta tai suurta todennäköisyyttä rikoksen toteutumisesta ei vaadita. Esitutinnan aloittaminen onkin tiukasti kiinnitetty syytä epäillä -kynnyksen ylittymiseen eli silloin kun on syytä epäillä rikosta, on esitutkinta aloitettava. Esitutinnan ensimmäinen vaihe on esitutinnan toimittamisen edellytysten toteaminen ja tutkinnanjohtajan päätös tutkinnan aloittamisesta. (Helminen ym. 2012, 33.)

Jo päätetty esitutkinta saatetaan joissain tapauksissa joutua aloittamaan uudestaan. Tämä voi tapahtua silloin kun asiassa on saatu uutta selvitystä tai tietoon on tullut uusi seikka. Näissä tapauksissa sovelletaan esitutkintalain säädöksiä liittyen esitutinnan toimittamiseen. Lisäksi sovellettavaksi tulevat esitutkintaviranomaisen ja syyttäjän esitutkintayhteistyötä koskevat säännökset. Esitutkintalain 5. luvun 2. §:n mukaan esitutkintaviranomaisen on virallisen syyttäjän pyynnöstä toimitettava esitutkinta.

4.4 Esitutinnan toimittamatta jättäminen

Esitutkintalain 3. luvun 9. §:ssä on mainittu, että esitutkinta on mahdollista jättää toimittamatta ja jo aloitettu esitutkinta on mahdollista lopettaa sellaisen rikoksen johdosta, josta ei ole odotettavissa rangaistukseksi kuin sakkoa. Rikoksen on oltava myös kokonaisuutena arvostellen ilmeisen vähäinen ja asianomistajalla ei saa olla tällöin asian suhteen vaatimuksia.

Esitutkintalain 3. luvun 9. §:n 2. momentissa on mainittu suuri määrä säännöksiä, joiden perusteella eri viranomaisilla on oikeus jättää ryhtymättä toimenpiteisiin. Jos toimenpiteisiin kuitenkin ryhdytään, tulee esitutkinnan suorittamiseen olla erityinen syy ja siten kynnys esitutkinnan suorittamiseen tulisi olla korkea. Esitutkintalain 3. luvun 9. §:ssä tarkoitetut päätökset tekee tutkinnanjohtaja. (Esitutkintalaki – Kommentaari 2014, 97–98.)

Mikäli esitutkinta lopetetaan tämän edellä mainitun säännöksen nojalla, voi poliisimies tai tutkinnanjohtajana toimiessaan virallinen syyttäjä antaa kuitenkin suullisen tai kirjallisen huomautuksen rikoksesta epäiltynä olleelle esitutkintalain 10. luvun 3. §:n mukaisesti (Esitutkintalaki – Kommentaari 2014, 98).

Myös tullilain (29.12.1994/1466) 45. § antaa tullimiehelle oikeuden olla ryhtymättä toimenpiteisiin syyllisen saamiseksi syytteeseen jos rikoksesta ei ole odotettavissa ankarampaa rangaistusta kuin sakkoa ja jos rikosta on kokonaisuudessaan pidettävä vähäisenä. Tullimies voi kuitenkin antaa tällaiseen rikokseen syyllistyneelle huomautuksen.

Käytännössä mikäli esitutkinta on jo aloitettu, niin esitutkinnan toimittamatta jättäminen tulee tehdä esitutkintalain 3. luvun 9. §:n perusteella. Jos taas varsinaisia esitutkintatoimenpiteitä ei ole vielä tehty ja luopumiseen päädytään jonkin tullitoimenpiteen tekemisen yhteydessä, on päätöksen perustuttava tullilain 45 §:ään. (Kivelä 2015.)

4.5 Esitutkinnan rajoittaminen

Tutkinnanjohtajan voi esittää esitutkintaa rajoitettavaksi, mikäli rikosta tai rikoskokonaisuutta koskevasta aineistosta on ilmennyt esitutkintalain 3. luvun 10. § n mukainen peruste esitutkinnan rajoittamiseksi (Valtakunnan syyttäjänvirasto 2013a). Esitutkintalain mukaan syyttäjä voi tutkinnanjohtajan esityksestä päättää, ettei esitutkintaa toimiteta tai että se lopetetaan, jos syyttäjä oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 1. luvun 7. tai 8. §:n taikka muun vastaavan lainkohdan nojalla tulisi jättämään syytteen nostamatta eikä tärkeä yleinen tai yksityinen etu vaadi syytteen nostamista.

Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa (11.7.1997/689) 1. luvun 7. § antaa syyttäjälle oikeuden jättää syyte nostamatta, mikäli epäilystä rikoksesta ei olisi

odotettavissa ankarampaa rangaistusta kuin sakko, ja sitä on sen haitallisuus tai siitä ilmenevä rikoksesta epäillyn syyllisyys huomioon ottaen on kokonaisuutena arvostellen pidettävä vähäisenä. Lisäksi syyttäjä voi jättää syytteen nostamatta epäilystä rikoksesta, josta epäilty ei ollut tekohetkellä täyttänyt kahdeksaatoista vuotta, ja josta ei olisi odotettavissa ankarampaa rangaistusta kuin sakkoa, tai enintään kuusi kuukautta vankeutta. Teon on lisäksi katsottava johtuneen pikemmin ymmärtämättömyydestä tai harkitsemattomuudesta, kuin piittaamattomuudesta lain kieltoja ja käskyjä kohtaan.

Tutkinnanjohtajan esityksestä syyttäjä voi myös päättää, että esitutkinta lopetetaan, jos tutkinnan jatkamisesta aiheutuvat kustannukset olisivat selvässä epäsuhteessa tutkittavana olevan asian laatuun ja siitä mahdollisesti odotettavaan seuraamukseen. Esitutkinta voidaan myös lopettaa jos jo suoritettujen esitutkintatoimenpiteiden perusteella on varsin todennäköistä, että syyttäjä tulisi jättämään syytteen nostamatta muulla kuin esitutkintalain 3.luvun 10. §:n 1. momentissa mainitulla perusteella. Esitutkinnan lopettamisen edellytyksenä on myös se, että tärkeä yleinen tai yksityinen etu ei vaadi esitutkinnan jatkamista.

Vaikka esitutkinta olisi edellä mainittujen säännöksiä nojalla jätetty toimittamatta tai lopetettu, on esitutkinta aloitettava uudelleen esitutkintalain 3. luvun 10. §:n 3. momentin mukaan, mikäli asiassa on ilmennyt uusia seikkoja, joiden vuoksi esitutkinnan uudelleen aloitus on perusteltua. Päätös esitutkinnan uudelleen aloittamisesta edellyttää kuitenkin esitutkintalain 5. luvun 3. §:n mukaista esitutkintayhteistyötä syyttäjän kanssa, sillä syyttäjä voi tarvittaessa määrätä esitutkinnan uudelleen aloitettavaksi. (Esitutkintalaki – Kommentaari 2014, 99.)

Esitutkinnan rajoittamisella tähdätään ensisijaisesti prosessiekonomiaan eli käytännössä esitutkintaviranomaisten, syyttäjän ja tuomioistuimen voimavarojen säästämiseen sekä niiden voimavarojen suuntaamiseen vakavampien rikosasioiden käsittelyyn. Käytännössä esitutkinnan rajoittaminen tapahtuu siten, että tutkinnanjohtaja tekee perustellun rajoittamisesityksen syyttäjälle. Alustava esitys tehdään yleensä suullisesti esimerkiksi järjestetyssä yhteistyöpalaverissa. Tarvittaessa tutkinnanjohtaja toimittaa syyttäjällä asiaan liittyvää kirjallista materiaalia eli aineistoa. Mikäli syyttäjän kanssa on päästy yhteisymmärrykseen siitä, että esitutkinnan rajoittamisen edellytykset täyttyvät,

on tutkinnanjohtajan tehtävä kirjallinen perusteltu rajoitusesitys poliisiasiantietojärjestelmän (PATJAn) välityksellä syyttäjän asiankäsitelyjärjestelmään (SAKARlin). Tutkinnanjohtajan tekemästä rajoitusesityksestä tulee ilmetä perusteet rajoittamiselle sillä tarkkuudella, että syyttäjän on mahdollista tehdä sen pohjalta asiassa kirjallinen rajoituspäätös. (Esitutkintalaki – Kommentaari 2014, 100.)

Käytännössä rajoittamisesityksestä on ilmentävä perusteet eli lakiperuste, joilla rajoitusta esitetään ja se vaaditaanko esitutkintaa lopetettavaksi vai vaaditaanko, että esitutkintaa ei toimiteta. Tutkinnanjohtajan tulee kirjata esitykseen tapahtumatiedot lyhyesti. Tullirikoksissa kerrotaan esimerkiksi epäilty tekijä, maahantuotu aine ja sen määrä sekä mistä ja mihin lähetys on lähetetty. Tutkinnanjohtajan on lisäksi perusteltava. Perusteista on ilmentävä mitä tutkintatoimia tai havaintoja on tehty ja se, että onko olemassa laboratorion lausunto. Lausunnon sisältö tulee kirjata myös esitykseen lyhyesti. Esityksessä on tuotava esiin se, että mitä tutkintatoimia asiassa voitaisiin mahdollisesti vielä tehdä. Esityksestä on ilmentävä myös odotettavissa oleva seuraamus sekä yleinen ja yksityinen etu on tarpeellista sulkea pois. Mikäli kyse on kustannusperusteisesta rajoittamisesta, ovat kustannukset ja työmäärät ilmoitettava riittäväällä tarkkuudella. (Rajoittamiskäsikirja 2013.) Opinnäytetyön liitteissä 3, 4 ja 5 on havainnollistettu Itä-Uudenmaan syyttäjänviraston hyväksymillä rajoittamisesitysmalleilla se, mitä esityksestä tulee ilmetä kun tutkinnanjohtaja tekee huumausainerikoksen rajoittamisesityksen seuraamus-, kustannus- tai prosessuaalisella perusteella. Vasta syyttäjän tekemä rajoituspäätös merkitsee varsinaisen esitutkinnan toimittamatta jättämistä tai jo aloitetun esitutkinnan lopettamista (Esitutkintalaki – Kommentaari 2014, 100). Liitteissä 3, 4 ja 5 on myös esimerkit syyttäjän tekemistä ratkaisuista kyseisiin esityksiin liittyen.

Tutkinnanjohtaja kirjaa esityksen tutkintailmoituksen yhteyteen poliisin järjestelmään, josta se lähetetään sähköisessä muodossa syyttäjälle syyttäjänviraston omaan järjestelmään. Syyttäjä pystyy tekemään rajoittamispäätöksen omassa järjestelmässään tutkinnanjohtajan esityksen pohjalta. Syyttäjällä on myös mahdollisuus hylätä esitys tai pyytää esitutkintaviranomaista täydentämään esitystä. (Käsikirja esitutkinnan rajoittamisesta 2013.)

Tutkinnanjohtajan on todella tärkeää kiinnittää erityistä huomioita rajoittamisesityksensä perusteluihin. Tähän on apulaisoikeuskansleri kiinnittänyt huomio-

ta kanteluasian päätöksessään, jossa syyttäjä oli rajoittamispäätöksensä perusteluissa viitannut tutkinnanjohtajan esittämiin perusteluihin, jotka olivat osittain harhaanjohtavia. Kyseisen päätöksen perusteella apulaisoikeuskansleri on pitänyt tärkeänä sitä, että esitutkinnan rajoittamispäätöksessä esitetyt perustelut eivät ole harhaanjohtavia. Tämä on erityisen tärkeätä tilanteessa, jossa syyttäjä ratkaisussaan ainoastaan viittaa tutkinnanjohtajan ilmoittamiin perusteluihin, niitä enemmälti tarkentamatta. (OKV/1251/1/2012.)

Esitutkinnan rajoittamiseen on olemassa myös peruste, jos esitutkinnassa on saman henkilön tekemäksi epäiltyjä rikoksia kaksi tai useampi, ja epäilty on tunnustamalla edistänyt yhden tai useamman epäillyn rikoksen selvittämistä. Syyttäjä voi katsoa sen perustelluksi, ottaen huomioon asian laadun ja esitettävät vaatimukset, käsittelystä ilmeisesti aiheutuvat kustannukset ja siihen kuluva aika sekä muut seikat. Tällöin tutkinnanjohtajan esityksestä määrätä, että esitutkintaa ei toimiteta kaikista rikoksista, tai että esitutkinta näiden osalta lopetetaan. (Esitutkintalaki–Kommentaari 2014, 106–107.)

Esitutkinnan rajoittamisessa ei esitutkintalain 3. luvun 10. §:n 1. momentin mukaan oteta kantaa rikoksesta epäillyn henkilön syyllisyyteen tai syyttömyyteen. Näyttö- tai oikeuskysymyksen epäselvyys ei ole este esitutkinnan rajoittamiselle. Vähintään vaaditaan kuitenkin riittävää epäilyä tekijästä ja rikoksesta. (Helminen ym. 2012, 287.)

Tutkinnanjohtajan on harkittava asiaa eli rajoittamisesityksen tekemistä syyttäjälle ilman aiheetonta viivytystä. Tutkinnanjohtajan tulee tehdä rajoitusesitys mahdollisimman ajoissa, että esitutkintatoimia ei tehdä asiassa turhaan. Ennen esityksen tekemistä on tutkinnanjohtajan mahdollista ja toivottavaa keskustella syyttäjän kanssa rajoitusesityksen sisällöstä ja perusteista. Syyttäjän vastaavasti tulee ottaa tutkinnanjohtajan rajoitusesitys käsittelyynsä ilman aiheetonta viivytystä (Valtakunnan syyttäjänvirasto 2013a).

Asianomistajan on mahdollista kannella syyttäjän tekemästä syyttämättä jättämisestä tai muusta syyttäjän menettelystä valtakunnansyyttäjänvirastoon. Kantelu on tehtävä kirjallisesti ja siinä on selostettava asioiden kulku lyhyesti. Myös esitutkinnan rajoittamiseen liittyviä valtakunnan- ja apulaisvaltakunnan syyttäjän ratkaisuja on tehty paljon. (Valtakunnan syyttäjänvirasto 2013c.)

4.5.1 Seuraamusluonteinen rajoittaminen

Esitutkintalain 3. luvun 10. §:n 1.momentin tarkoittaman esitutkinnan toimittamatta jättämisen ja esitutkinnan lopettamisen edellytykset on sidottu pykälässä niihin edellytyksiin, joiden perusteella syyttäjä saa jättää syyttämättä oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 1. luvun 7. §:n tai 8:n nojalla. Tässä yhteydessä kyseessä on nimenomaan seuraamusluonteinen syyttämättäjättäminen. Edellä mainitun 7. §:n mukaan syyttäjä saa jättää syytteen nostamatta jos epäilystä rikoksesta ei ole odotettavissa ankarampaa rangaistusta kuin sakko ja epäiltyä rikosta on sen haitallisuus tai tekijän syyllisyys huomioon ottaen kokonaisuutena arvostellen pidettävä vähäisenä. Lisäksi syyttäjä saa jättää syytteen nostamatta jos epäilystä rikoksesta, joka on tehty alle 18 vuotiaan tekemä, ja mikäli tästä ei ole odotettavissa tekijälle ankarampaa rangaistusta kuin sakkoa tai enintään kuusi kuukautta vankeutta. Teon on katsottava myös johtuneen pikemminkin ymmärtämättömyydestä tai kokonaan harkitsemattomuudesta, kuin piittaamattomuudesta lain kieltoja ja käskyjä vastaan.

Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa 1. luvun 7. § sisältää siis ensimmäisessä kohdassaan niin sanotun vähäisyysperusteen ja toisessa kohdassa nuoruusperusteen. Vähäisyysperustetta voidaan soveltaa sellaiseen tekoon, joka poikkeaa lievempään suuntaan tietyn rikoslajin tyyppitapauksesta, jolloin voidaan puhua vähäisestä rikoksesta. Teon haitallisuudella tarkoitetaan yleisesti teon vaarallisuutta ja vahingollisuutta. Haitallisuutta arvioidessa tulee huomio kiinnittää siihen mahdolliseen vahinkoon, joka teon seurauksena olisi ennalta arvioitaessa suurella todennäköisyydellä syntynyt. Teon vähäisyyttä arvioitaessa on kiinnitettävä huomioita myös tekijän tahallisuuteen. (Helminen ym. 2012, 324.)

Toisen kohdan nuoruusperusteella tarkoitetaan sellaista perustetta, missä syyttäjä saa jättää syytteen nostamatta, jos rikos on tehty alle 18-vuotiaana ja kun siitä ei ole odotettavissa kuin sakkoa tai enintään kuusi kuukautta vankeutta. Teon on lisäksi katsottava johtuneen pikemminkin ymmärtämättömyydestä tai harkitsemattomuudesta kuin piittaamattomuudesta. Rangaistuksen arviointi tapahtuu vakiintuneen tuomitsemiskäytännön perusteella. (Helminen ym. 2012, 324.)

Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa 1. luvun 8. §:n mukaan mikäli syyteharjinnassa on useampia kuin yksi saman henkilön tekemäksi epäiltyjä rikoksia, ja rikoksesta epäilty on tunnustamalla edistänyt yhden tai useamman epäillyn rikoksen selvittämistä, voi syyttäjä päättää, että kaikista epäillyistä rikoksista ei nosteta syytettä. Syyte on kuitenkin nostettava jos yleinen tai yksityinen etu tätä vaatii.

Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa 1. luvun 8. §:ssä on säädetty, että jollei tärkeä yleinen tai yksityinen etu muuta vaadi, syyttäjä saa sen lisäksi, mitä 7. §:ssä säädetään, jättää syytteen nostamatta, jos oikeudenkäyntiä ja rangaistusta olisi pidettävä kohtuuttomina tai tarkoituksettomina, ottaen huomioon rikoksesta epäillyn ja asianomistajan välillä saavutettu sovinto tai muu epäillyn toiminta tekonsa vaikutusten estämiseksi tai poistamiseksi, hänen henkilökohtaiset olonsa, teosta hänelle aiheutuvat muut seuraukset, sosiaali- ja terveydenhuollon toimet tai muut seikat. Lisäksi syyttäjän ei tarvitse nostaa syytettä jos epäilty rikos ei yhteisen rangaistuksen määräämistä tai aikaisemmin tuomitun rangaistuksen huomioon ottamista koskevien säännösten johdosta olennaisesti vaikuttaisi kokonaisuutena määrään, tai jos asian käsittelyn jatkamisesta aiheutuvat kustannukset olisivat selvässä epäsuhteessa asian laatuun ja siitä mahdollisesti odotettavissa olevaan seuraamukseen. (Esitutkintalaki – Kommentaari 2014, 101–102.)

Kyseinen pykälä sisältää kohtuusperusteen, konkurrenssiperusteen ja kustannusperusteen. Kohtuusperuste soveltuu tilanteisiin, joissa rikosentekijä on korvannut tai hyvittänyt rikoksella aiheuttamansa vahingon. Säännös soveltuu esimerkiksi sovittelumenettelyssä käsiteltyihin asioihin. Teosta on mahdollisesti seurannut tekijälle myös muita seurauksia kuten kurinpitorangaistus, työpaikan menetys tai vakava loukkaantuminen. Konkurrenssiperustetta käytettäessä sovelletaan rikoslain 7. luvun 6. §:ä, jonka mukaan tuomioistuin voi uutta rangaistusta määrätessään huomioida kohtuudella aiemmin tuomitun ehdottoman vankeusrangaistuksen lieventävänä seikkana. Edellytys konkurrenssiperusteen käytölle kuitenkin on, että rikos on tehty ennen aiempaa tuomiota. Mikäli aiemmin saatu tuomio ei ole vielä lainvoimainen, voidaan se ottaa huomioon. Se tarkoittaa sitä, että samassa yhteydessä tuomittavista rikoksista määrätään yhteinen rangaistus. Kustannusperuste tässä yhteydessä on sinänsä rinnastettavissa esitutkintalain 3. luvun 10. §:ssä säädettyyn. Syyttä-

jän on mahdollista luopua enemmistä toimenpiteistä samoin, kuin tutkinnanjohtajan on mahdollista tehdä esitutkintavaiheessa, kun tutkinnanjohtaja esittää syyttäjälle esitutkintaa lopetettavaksi. (Helminen ym. 2012, 324–326.)

Tuorein vähäisyysperusteeseen liittyvä kantelu eduskunnan apulaisoikeusasiamiehelle on palauttanut asian esitutkintaan. Tässä kantelija on toimittamassaan kirjoituksessa arvostellut sekä esitutkinnan rajoittamisesityksen tehneen poliisin, että nykyisen Sisä-Suomen syyttäjänviraston kihlakunnansyyttäjän tekemää esitutkinnan vähäisyysperusteella tekemää rajoittamispäätöstä. Asia on tullut vireille Valtakunnansyyttäjänvirastoon eduskunnan apulaisoikeusasiamieheltä saapuneella selvitys- ja lausuntopyyntöllä. Asia on otettu uudelleen ratkaistavaksi Valtakunnansyyttäjänvirastoon, koska kyseessä on ollut myös syyttäjän esitutkinnanrajoittamispäätökseen kohdistuva muutosharkintapyyntö.

Kantelijan mukaan hänen sairaalassa työskentelevä puolittu sairaanhoitaja olisi käynyt katsomassa hänen potilastietojaan ilman, että hänellä olisi ollut hoitosuhdetta kantelijaan. Kantelijalla on ollut turvakielto ja hän on pelännyt sen sekä potilastietojensa luottamuksellisuuden vaarantuneen. Kantelija on lisäksi tuonut kantelussaan ilmi häneen ja epäiltyyn tekijään liittyviä asioita, jotka ovat mahdollisesti vaikuttaneet epäiltyyn tekoon ja sen arvioimiseen. Apulaisvaltakunnansyyttäjä määräsi, että asiaa koskeva esitutkinta tulee aloittaa uudelleen. Päätös perustui siihen, että rikosoikeudellinen järjestelmä perustuu vahvasti yleisestäävyyden ajatukseen. Yleisprevention kannalta järjestelmän toiminnassa ei ole keskeistä pelkästään rangaistuksen langettaminen. Myös järjestelmän tulee toimia yleisen oikeustajunnan suuntaisesti ja luottamusta herättävällä tai ylläpitävällä tavalla. Epäilty rikosasia on laadultaan sellainen, että järjestelmää kohtaan tunnettavan luottamuksen ylläpitäminen edellyttää rikosepäillyn selvittämistä ja esitutkinnan toimittamista. Tämän lisäksi myös tärkeä yksityinen etu vaatii epäillyn rikoksen selvittämistä ja esitutkinnan toimittamista. (Apulaisvaltakunnansyyttäjän ratkaisu 2.6.2014 dnro 3/62/14.)

4.5.2 Prosessuaalinen rajoittaminen

Esitutkintalain 3. luvun 10. §:n 2. momentissa mainitut esitutkinnan lopettamisen edellytykset ovat liitoksissa niihin edellytyksiin, joilla syyttäjä voi jättää syytteen nostamatta. Nämä syyttäjän todettavaksi tulevat perusteet ovat käsillä silloin, jos asiassa ei ole rikosta, rikokseen ei ole saatu näyttöä, asiassa ei ole syyteoikeutta tai syyteoikeus on vanhentunut. (Esitutkintalaki – Kommentaari 2014, 102.)

"Ei rikosta" -perusteella rajoitettaessa tulee miettiä myös rajoittamisen suhde esitutkinnan toimittamatta jättämisen ja esitutkinnan päättämisen välillä. Prosessuaalinen rajoittaminen ei ole mahdollista aloittamatta esitutkintaa. Esitutkintaviranomaisen on jatkossakin harkittava syytä epäillä kynnyksen ylittäminen asiassa ja samalla myös esitutkinnan aloittamisen edellytykset. Syyttäjä ei saa päättää juttua "ei rikosta" -perusteella, jos tutkinnanjohtajan tekemä rajoitusesitys perustuu ainoastaan materiaaliin, jonka perusteella esitutkinta on aloitettu. Asiaa ei tule toimittaa syyttäjälle rajoitusesityksellä rajoitettavaksi myöskään silloin, mikäli on selvää, ettei rikosta ole edes tapahtunut. (Valtakunnan syyttäjänvirasto 2013d.)

"Ei näyttöä" -perustetta käytettäessä on ajatuksellinen perusta olennaisilta osin erilainen verrattuna muihin prosessuaalisiin rajoittamisperusteisiin. Perustetta harkittaessa on tehtävä etukäteisarviointi mahdollisesti saatavilla olevasta näytöstä ja sen riittävydestä syyteharkinnassa. Myös lisänäytön saamisen tulee olla varsin epätodennäköistä ja lisänäytön hankkimisyritysten suuritöisiä. Tällöin myös taustalla oleva prosessitalous puoltaa perusteen soveltamista. Prosessitaloudellinen vaikutus on luonnollisesti vahvempi, mitä vähäisemmästä rikosepäilystä on kysymys. (Valtakunnan syyttäjänvirasto 2013c.)

Apulaisvaltakunnansyyttäjä on tehnyt esitutkinnan jatkamista koskevan ratkaisun asiassa, jossa kihlakunnansyyttäjä oli tehnyt rajoittamispäätöksen "ei näyttöä" -perusteella rajoitetussa esitutkinnassa. Apulaisvaltakunnansyyttäjä (20.11.2014, dnro 16/21/14) määräsi esitutkinnan toimitettavaksi, koska asian osalta esitutkintaa ei olisi pitänyt vielä tässä vaiheessa rajoittaa ottaen huomioon pääsääntönä olevan esitutkintapakon. Riittäviä esitutkintatoimenpiteitä ei asiassa apulaisvaltakunnansyyttäjän ratkaisun perusteella ollut suoritettu en-

nen rajoittamispäätöksen tekemistä. Sen tarkemmin ratkaisusta ei ilmene, että mitä asiassa oli jätetty tekemättä. Joka tapauksessa ratkaisun perusteella tutkinnanjohtaja oli esityksessään ja syyttäjä päätöksessään arvioinut saatavilla olevan näytön mahdollisuudet heikoiksi liian löyhin perustein.

Syyteoikeuden puuttumisen ja vanhenemisen käyttäminen esitutkinnan rajoittamisperusteena on suhteellisen suppeaa. Tapauksen on olla jollain tavoin epäselvä ja asia edellyttää tiukkaa oikeudellista harkintaa edellä mainitut asiahuomioiden, jotta näillä perusteilla on mahdollista tehdä rajoitusesitys syyttäjälle. Tutkinnanjohtajan on itse mahdollista päättää itse asia tämän laatusissa asioissa esitutkintalain 3. luvun 3. §:n tai 10. luvun 2. §:n nojalla. (Esitutkintalaki – Kommentaari 2014, 103.)

Apulaisvaltakunnan syyttäjä on ratkaisussaan (25.3.2010, dnro 385/21/09) tehnyt päätöksen esitutkinnan jatkamisesta. Kyseisessä kantelussa kantelija oli kirjoituksessaan arvostellut kihlakunnansyyttäjän päätöstä esitutkinnan rajoittamisesta, koska omaiset eivät olleet saaneet perinnönjakoon liittyvässä asiassa selvitystä siitä, mihin vainajan varallisuus oli hävinnyt erään kolmannen henkilön hoitaessa sitä vuosien ajan. Asiassa ilmenneiden seikkojen vuoksi omaiset halusivat selvittää, onko asiassa tapahtunut rikos. Rajoittamispäätöksen tekohetkellä ainoana selvityksenä varallisuuden käyttämisestä oli rikoksesta epäillyn esitutkintakertomus. On huomioitava, että rikoksesta epäillyllä ei ole totuudessa pysymisvelvollisuutta. Apulaisvaltakunnansyyttäjän sijainen totesi, että esitutkinnan rajoittaminen on poikkeus esitutkinnan toimitamisvelvollisuudesta ja esitutkintaa tulisi pääsääntöisesti jatkaa niin kauan, että asianomistajalla olisi riittävä selvitys. Apulaisvaltakunnansyyttäjän sijainen katsoi, että hankitulla selvityksellä ilman esimerkiksi vainajan pankkitilitietoja, selvitystä tämän menoista ja tuloista tai verotiedoista ei ollut mahdollista tehdä perusteltua arviointia siitä, onko asiassa saatavissa riittävää näyttöä syytteen nostamiseksi. Johtavan kihlakunnansyyttäjän tai hänen nimeämänsä kihlakunnansyyttäjän tehtäväksi määrättiin huolehtia siitä, että esitutkintaa jatketaan.

4.5.3 Kustannusperusteinen rajoittaminen

Kustannusperusteinen rajoittaminen perustuu esitutkintalain 3. luvun 10. § 2. momentin lopussa mainittuun mahdollisuuteen lopettaa esitutkinta kustannusperusteisesti. Lähtökohtana on, että kustannusperusteen käyttäminen on mahdollista rajoittamisperusteena sellaisissa yksittäisissä rikoksissa, joista yleisesti ottaen seuraisi vain erittäin todennäköisesti sakkorangaistus. Kustannusperusteinen rajoittaminen on mahdollista myös juttukokonaisuuksien sisällä olevien rikosasioiden rajoittamisessa. Kustannusperusteisella rajoittamisella tarkoitetaan käytännössä sitä, että arvioitaessa tapahtunutta on kiinnitettävä huomiota epäillyn rikoksen nimikkeeseen ja siihen, onko kyseinen rikos jollain tavoin erityisen työläs selvitettävä verrattuna muihin samannimisiin rikoksiin. Joka tapauksessa kustannusperusteen käyttäminen rajoittamisen perusteena edellyttää asian laadun ja siitä mahdollisesti odottavan seuraamuksen sekä tutkintakustannusten suhteiden määrittämistä. Harkinta tulee tehdä kokonaisarvioinnilla ja käytännössä tutkinnanjohtajan on esitettävä syyttäjälle riittävä selvitys tutkinnan jatkamisen kustannuksista. (Esitutkintalaki – Kommentaari 2014, 103–104.)

Harkittaessa rajoittamisen perusteita kustannusperusteisesti, on huomioitava, että miten tutkinnan jatkamisesta seuraavat kustannukset suhteutetaan tutkittavan asian laatuun ja siitä seuraavaan mahdolliseen rangaistukseen. On siten mahdollista, että asiassa saataisiin syytteen nostamiseen tarvittava näyttö, mikäli asiaa ei rajoitettaisi. (Esitutkintalaki – Kommentaari 2014, 104.)

Kustannusperusteisen rajoittamisen käytöstä on tehty joitain kanteluja valtakunnan syyttäjävirstoon. Apulaisvaltakunnansyyttäjä on kantelun johdosta peruuttanut ratkaisussaan (9.4.2010, dnro 70/21/10) kihlakunnansyyttäjän vähäisyysperusteella tekemän esitutkinnan rajoittamispäätöksen ja määrännyt esitutkintaa jatkettavaksi epäiltyä kunnianloukkausrikosta koskevassa asiassa. Kyseinen kantelu liittyi internetissä keskustelupalstalla julkaistuu kirjoitukseen. Eräiden lisätutkintatoimenpiteiden jälkeen esitutkinnassa kävi ilmi, että tutkinnan jatkamisesta aiheutuvat kustannukset olisivat selvässä epäsuhteessa tutkittavana olevan asian laatuun, ja siitä mahdollisesti odotettavaan seuraamukseen. Tärkeä yleinen tai yksityinen etu ei vaatinut esitutkinnan jatkamista, minkä vuoksi apulaisvaltakunnansyyttäjä on tutkinnanjohtajan esityk-

sestä lopettanut esitutinnan kustannusperusteella.

4.5.4 Tärkeä yleinen etu

Esitutkintalaissa 3. luvun 10. §:ssä mainittu esitutinnan rajoittaminen on mahdollista, mikäli tärkeä yleinen etu ei vaadi syytteen nostamista tai esitutinnan jatkamista. Suomessa rikosoikeudellinen järjestelmä perustuu vahvasti yleiseen rikosten ennaltaehkäisyyn ajatukseen. Ennaltaehkäisyyn kannalta järjestelmän toiminnassa ei ole keskeistä pelkästään rangaistusten määrääminen, vaan myös se, että järjestelmä toimii yleisen oikeustajunnan suuntaisesti ja kansalaisten kannalta luotettavalla tavalla. Esitutinnan rajoittamisessa epäilty rikos jää selvittämättä ja samalla syyllisyys ratkaisematta. Esitutinnan rajoittamispäätös ei siten toimi oikeusriitojen lopettajana ja yleisen yhteiskuntarauhan ylläpitäjänä samalla tavoin kuin seuraamusluonteinen syyttämättä jättäminen, jota edeltää rikoksen ja sen teko-olosuhteiden selvittäminen, ja jossa virallinen syyttäjä pyrkii osoittamaan rikokseen syyllisen. (Valtakunnan syyttäjänvirasto 2013d.)

Esitutinnan rajoittamispäätöstä ei voi perustella millään yksittäisellä yhteiskunnallisella moitteella, eikä perusteena toimi myöskään kannanotto rikoksesta epäillyn menettelyn paheksuttavuudesta. Rikoksesta epäilty ei kaikissa tapauksissa välttämättä ole edes tiedossa. Esitutinnan toimittamisen tarpeeseen yleisen edun kannalta vaikuttaa aina rikoksen laji vaikka tosin mitään rikoslajia ei ole suljettu esitutinnan rajoittamisen ulkopuolelle. (Valtakunnan syyttäjänvirasto 2013d.)

Yleinen etu voi vaatia esitutinnan toimittamista ja syytteen nostamista asioissa silloin, kun asiassa on merkityksellistä saada oikeudellinen ratkaisu. Yleisen edun vastaista esitutinnan rajoittaminen voi olla myös silloin jos rikosepäily on herättänyt julkista huomioita tai jos epäilty on yhteiskunnallisesti merkittävässä asemassa. Menettelyn moitittavuuden osoittaminen voi taas tulla kyseeseen esimerkiksi väkivaltarikoksissa ja nuorten tekemissä huumausainerikoksissa. (Jokela 2008, 158.)

4.5.5 Tärkeä yksityinen etu

Esitutkintalaissa 3. luvun 10. §:ssä mainittu esitutkinnan rajoittaminen ei ole mahdollista, mikäli tärkeä yksityinen etu vaatii syytteen nostamista. Tärkeä yksityinen etu liittyy olennaisesti mahdollisuuteen asianomistajan vahingonkorvausvaatimuksen toteuttamiseksi. Etu muuttuu sitä tärkeämmäksi, mitä suuremmaksi taloudellinen intressi asianomistajan näkökannalta kasvaa. Merkitystä voi myös olla osapuolten taloudellisilla oloilla ja asianomistajan mahdollisuuksista saada vahinkonsa korvatuksi joko vahingon aiheuttajan tai vakuutusyhtiön kautta. (Esitutkintalaki – Kommentaari 2014, 104.) Samanlaisten rikosten asianomistajia on pyrittävä kohtelemaan tasavertaisesti. Yhdenvertaisuutta voi mahdollisesti loukata se, että toimenpiteitä jatketaan jotain asianomistajaa koskevan rikoksen osalta silloin, kun samaan rikossarjaan sisältyvillä teoilla on useita asianomistajia. (Esitutkintalaki – Kommentaari 2014, 104–105.) Myös rikoksesta epäilty voi itse vaatia esitutkinnan toimittamista hälventääkseen itseensä kohdistuneet aiheettomat epäilyt (Jokela 2008, 158–159).

5 ESITUTKINNAN RAJOITTAMINEN TULLIRIKOSASIOISSA

Esitutkinnan rajoittaminen tapahtuu tullirikosasioissa täsmälleen saman esitutkintalain ja valtakunnansyyttäjänviraston antamien ohjeiden perusteella, kuin muidenkin esitutkintaviranomaisten tutkimissa rikosasioiden rajoittamisessa. (Kivelä 2015). Prosessitaloudellisuus on esitutkinnan rajoittamisen lähtökohdana tullin tutkimissa rikosasioissa. Esitutkinnan rajoittamisella pyritään säästämään tullin tutkinnan ja syyttäjän voimavaroja sekä taloudellisia resursseja. Esitutkinnan rajoittamisen rinnalla myös tullin esitutkintaviranomaisena huomioidussa käytössä olevan huomautus- ja rangaistusmääräysmenettelyn. (Käsikirja esitutkinnan rajoittamisesta 2013.)

Tullin tutkinnan haasteena on yksilöidä massasta ne tullirikosasiat, joiden rajoittamisesta koituu todellista resurssisäästöä. Pääsääntöisesti rajoitettavat tullirikokset ovat vähäisiä lääke-, doping- tai huumausainerikoksia. Tällöin esitutkinnan rajoittaminen tapahtuu useimmiten seuraamusluonteisesti eli vähäisyysperusteella. Liitteessä 3 on esimerkki rajoitusesityksestä vähäisyysperusteella. Joissain tapauksissa rikoksesta epäiltyä ei pystytä yksilöimään, tai näyttöä rikoksesta epäillyn syyllisyydestä ei ole enempää saatavissa. Näissä

tapauksissa rajoittaminen tapahtuu prosessuaalisella perusteella. Liitteessä 4 on esimerkki esitutinnan rajoittamisesta prosessuaalisella perusteella. Kustannusperusteisia rajoitusesityksiä tehdään useimmiten silloin kun epäilty asuu ulkomailla ja asian tutkinta vaatisi kansainvälistä oikeusapupyynnöjä. Tällöin tutinnan jatkamisesta tulisi aiheutumaan kohtuuttomat kulut rikoksen laatuun ja odotettavissa olevaan seuraamukseen nähden. Liitteessä 5 on esimerkki kustannusperusteisesta rajoittamisesityksestä. (Käsikirja esitutinnan rajoittamisesta 2013.)

Ennen rajoitusesityksen tekemistä tullin tutkinnanjohtaja keskustelelee ensin syyttäjän kanssa asiasta. Syyttäjä esittää asiaan kantansa ja pyytää esitutkintaviranomaista tekemään mahdollisesti jotain esitutkintatoimenpiteitä. Mikäli mitään ei ole enää tehtävissä tai asia vaikuttaa vähäiseltä, sovitaan syyttäjän kanssa rajoittamisesityksen tekemisestä. (Kivelä 2015.)

Tullin rikostutkinnan haasteena on myös se, että esitutkinnassa ei tehdä päätöksiä esitutkinnan loppuun viemisen osalta niissä tullirikosasioissa, jotka eivät edes ikinä päätyisi syyttäjälle. Tullin tutkimissa rikosasioissa rajoittamisesityksen tulee sisältää selkeästi ilmaistuna minkä lain perusteella rajoittamista esitetään sekä vaaditaanko esitutkinnan lopettamista vai ei toimittamista. Esityksestä on selvittävä tapahtumatiedot lyhyesti eli yleisesti ottaen huumaus-, dopingaine ja lääkerikoksissa maahantuotu aine ja sen määrä. Rajoittamisesitystä on perusteltava niillä tutkintatoimilla ja havainnoilla mitä on jo tehty sekä mahdollisella tullilaboratorion lausunnolla aineesta. Esityksestä on myös ilmeistä mitä tutkintatoimia olisi vielä tehtävissä. Mikäli tekijän tiedot ovat tiedossa, niin ne tulee esitykseen kirjata. Erityisesti jos kyseessä on ensikertalainen tai esimerkiksi alle 18-vuotias on tiedot mainittava. Esityksessä on merkityksellistä ottaa kantaa odotettavissa olevaan seuraamukseen eli käytännössä ilmaistava, että asiasta odotettavissa oleva rangaistus on sakkorangaistus. Yleisen ja yksityisen edun huomioiminen on esityksen perusteluissa tärkeää. Kustannusperusteisessa rajoittamisesityksessä tehtävissä olevaan työmäärään ja työn kustannuksiin on otettava kantaa. Syyttäjä tekee käytännössä ratkaisun asiassa hyvin pitkälti tutkinnanjohtajan esityksessä olleiden perusteiden pohjalta. Opinnäytetyön liite 3, 4 ja 5 sisältävät esimerkit syyttäjän tekemistä rajoittamiskäytöksistä eri perusteittain. (Käsikirja esitutkinnan rajoittamisesta 2013.)

Tullin tekemien esitutkinnan rajoitusesitysten määrät vaihtelevat yksiköittäin ja eri syyttäjän virastoihin tehdyt rajoitusesitykset syyttäjävirstoittain. Salpausselän syyttäjän virastosta saadun tiedon mukaan vuonna 2014 on tullin sinne toimittamia esitutkintapöytäkirjoja ollut yhteensä 252. Vuoden 2014 aikana on tullin tehnyt Salpausselän syyttäjävirstoon yhteensä 14 rajoitusesityksiä syyttäjälle. Näiden rajoitukseen tulleiden rikosasioiden osuus on siis noin 5,5 % syyttäjälle syyteharkintaan toimitetuista rikosasioista. Näistä kolme on rajoitettu seuraamusluonteisen syyn perusteella. Rajoitusesityksistä seitsemän eli puolet on rajoitettu prosessuaalisella perusteella ja neljä eli noin neljännes rajoitettiin kustannusperusteisesti. (Laari 2015.)

6 UUDISTUNUT ESITUTKINTAKI (805/2011) JA LAKI TULLIN RIKOSTORJUNNASTA -VAIKUTUKSET SYYTTÄJÄYHTEISTYÖHÖN

Uudistunut esitutkintalaki loi velvoitteet esitutkintaviranomaiselle tehdä yhteistyötä syyttäjän kanssa. Tämä ei kuitenkaan haastateltujen syyttäjien näkökulmasta ole tuonut varsinaisesti muutoksia jo aiemmin toteutettuun yhteistyöhön (Kuutti 2015). Yhteistyön on todettu olleen aiemminkin hyvällä tasolla (Lopmeri 2015). Tullin näkökulmasta lakimuutos kuitenkin on tuonut pieniä muutoksia. Ilmoittamisvelvollisuus esitutkintalain 5. luvun 1. §:ssä on esitutkintaviranomaisen näkökulmasta aspektin, jota ei aiemmin ollut. Kyseisen pykälän mukaan *Esitutkintaviranomaisen on viipymättä ilmoitettava syyttäjälle asiasta, jossa rikoksesta epäiltynä on poliisimies, jolle asiaa käsitellä rikesakko- tai rangaistusmääräysasiana. Syyttäjälle on lisäksi ilmoitettava tutkittavaksi tulleesta rikoksesta, jonka esitutkinta- ja syyttäjävirstomaiset ovat yhdessä niille kuuluvan toimivallan perusteella päättäneet kuuluvan ilmoitusvelvollisuuden piiriin tai josta syyttäjä on pyytänyt ilmoittamaan.*

Laki on yksiselitteinen ja esitutkintaviranomaisen on toimittava lain vaatimalla tavalla. Tullin tutkinnanjohtajan mukaan tämän ilmoitusvelvollisuuden toteutus ei kuitenkaan ole ollut ongelma. Vastaavaa ilmoittamista tapahtui jo vanhan esitutkintalain aikaan ja myös tuolloin ilmoitus pyrittiin tekemään viipymättä. Tulli on myös tehnyt syyttäjän pyytämiä esitutkintatoimenpiteitä jo vanhan lain aikaan, joten uuden esitutkintalain 5. luvun 2. §:n luoma velvoite ei myöskään ole tuottanut lisätyötä tullille. Sen sijaan yhteistyövelvollisuutta säätelevä esitutkintalain 5. luvun 3. § on tullut lakiin täysin uutena pykälänä. Tosin lain

sisältämää yhteistyötä on toteutettu jo käytännössä pitkään ja nyt toteutus on kirjattuna lakiin velvoitteena. (Kivelä 2015.)

Hallituksen esityksen perusteella uuden lain rikostorjunnasta tullissa ei odoteta tuovan mitään suoranaisia vaikutuksia syyttäjyhteistyöhön. Ainakaan lakiehdotukseen ei ole kirjattu mitään tästä. Käytännössä tähän uuteen tulevaan lakiin on siirretty tällä hetkellä tullilaissa olevat tullin rikostorjuntaa koskevat säännökset. Hallituksen esityksen mukaan näitä säännöksiä ja tullin toimivaltuuksia tarkennettaisiin vastaamaan esitutkintalaissa, pakkokeinolaissa ja poliisilaissa säädettyä. Tällä ehdotetulla lailla pyrittäisiin varmistamaan Tullin ja poliisin toimivaltuuksien symmetrisyys, sekä samalla vältettäisiin päällekkäisten toimintojen rakentaminen. Käytännössä kuitenkin tämän lain voimaan tullessa, tulee se heijastumaan ainakin jollain tasolla syyttäjyhteistyöhön. Tullin saadessa mahdollisesti käyttöönsä uusia työkaluja salaisten tiedonhankintakeinojen muodossa, on syyttäjänkin tiedostettava näiden mahdollisesta käyttö tulevaisuudessa. (HE 174/2014.)

7 PÄÄTELMÄT JA POHDINTA

Syyttäjyhteistyölle on muodostunut jo pitkät perinteet Suomessa, vaikka uusi esitutkintalaki ei olekaan ollut voimassa kuin noin puolitoista vuotta. Esitutkintalain luomat yhteistyövelvoitteet täyttyvät pääsääntöisesti ilman minkäänlaista ongelmaa. Suomessa ei ole ainakaan vielä menty naapurimaan Ruotsin malliin siinä, että syyttäjä toimisi tutkinnanjohtajana jo esitutkinnan aikana ja näin pystyisi ohjaamaan tutkintaa haluamaansa suuntaan. Toki tästä tutkinnanjohtajuudesta aina välillä viriää keskustelua mutta toistaiseksi tutkinnanjohtajuus on käytännössä esitutkintaa suorittavalla taholla.

Oma käsitykseni on, että pääsääntöisesti myös syyttäjänviraston puolella ollaan tyytyväisiä tämän hetkiseen tilaan esitutkintajärjestelystä valtakunnassa. Yhteistyövelvoitteiden täyttäminen jo esitutkinnan alkuvaiheessa rikosasian ilmoittamisen muodossa, takaavat syyttäjälle mahdollisuuden puuttua alkaneeseen esitutkintaan haluamallaan tavalla. Esitutkintaviranomaisten tiiviskonsultointi syyttäjän kanssa jo esitutkinnan alkuvaiheessa takaa yleensä toivottuun lopputulokseen pääsyn. Näin syyttäjä sekä esitutkintaviranomainen pysyvät kartalla tutkinnan etenemisen suhteen. Samalla ylimääräiseksi muo-

dostuva työ esitutkintatoimenpiteiden muodossa karsiutuu pois ja näin säästetään molempien viranomaisten voimavaroja. Syyttäjäyhteistyöhön on muodostuneet rutiinit luovat kehyksen toimivalle rikostorjuntatyölle. Yhteydenpito viranomaisten kesken on nykyään vaivatonta kehittyneen teknologian ansiosta. Edelleen esitutkintayhteistyön sujuvuuden kannalta korostuvat henkilökemiat eri viranomaisten välillä. Suuria kuiluja ei viranomaisten välillä ole ja niin tullin ja syyttäjän välinen yhteistyö toteutuu käytännössä mutkattomasti.

Omassa työssäni tullin tutkinnanjohtajana olen huomannut kuitenkin asiassa toisenkin puolen. Molemmilla viranomaisilla on reilusti rikosasioita käsiteltävänä ja henkilöstöresurssit ovat aika ajoin tiukoilla. Yhteisen ajan löytäminen ja fyysisesti saman pöydän ääreen ehtiminen tuntuu välillä olevan tuskallisen vaikeaa. Kokemuksesta tiedän, että kasvokkaisilla tapaamisilla saavutetaan yleisesti parempi tulos kuin, että asiaa puidaan puhelimitse tai sähköpostin välityksellä. Lisäksi joskus yhteisten intressien kohtaaminen on jossain esitutkinnoissa vääjäämättä jäänyt tapahtumatta. Esitutkintaviranomaisen näkökulmasta kaikki ei aina välttämättä näytä mitä ilmeisimmin samalta, kun asiaa katsoo syyttäjän silmin. Näyttö voi jäädä syyttäjän mielestä vajaaksi tai syyllisyyttä tukevat seikat riittämättömiksi syytteen nostamista varten. Tutkija ei ehkä ole pystynyt tätä tuomaan riittävän selkeästi esiin esitutkinnassa ja esitutkinnan yhteydessä syntyneessä esitutkintapöytäkirjassa. Tulli toimii esitutkintaviranomaisena täysin objektiivisesti suorittamissaan esitutkinnoissa, siten kuin esitutkintalaki esitutkintaviranomaista velvoittaa toimimaan. On toki ymmärrettävää, että asiat luonnollisesti näyttävät aina kauempaa katsottuna toiselta kuin läheltä tarkasteltaessa. Tämän vuoksi olisi äärimmäisen tärkeää tehdä syyttäjän kanssa esitutkintayhteistyötä mahdollisimman ajoissa, jotta nämä syyttäjän kannalta ratkaisevat seikat pystyttäisiin esitutkinnassa selvittämään.

Opinnäytetyön tuloksena on ollut ilo huomata, että esitutkinnan rajoittaminen ei ole täysin hypoteettinen ilmiö. Esitutkinnan rajoittamisella pyritään prosessiekonomiaan ja suunta tullin esitutkinta rajoittamisesitysten määrässä on mielestäni oikea. Internet ja laiton lääkkeiden sekä huumausaineiden nettikauppa on varmasti saanut viime vuosina ansaitsemansa huomion, niin pahassa kuin hyvässä. Tästä lisääntyneestä verkkokaupasta on osittain viime vuosina johdunut myös tullin tutkimien rikosasioiden räjähdysmäinen kasvu. Tullissa on ri-

kosasioiden edelleen kasvun hillitsemiseksi pyritty löytämään niin hallinnollisia kuin rikosoikeudellisia ratkaisukeinoja. Osaltaan esitutinnan rajoittamista voi pitää yhtenä rikosoikeudellisena ratkaisukeinona.

Mielestäni tullin on kuitenkin pystynyt herättelemään kansalaisia tähän kasva-neeseen ongelmaan erilaisin kampanjoinnein ja muun muassa televisioista tulleen "Tulli"-sarjan avulla. TV-sarja on todennäköisesti konkretisoinut monille ihmisille sen faktan, että tullin valvoo rajoilla maahan saapuvia ihmisiä sekä ta-varavirtaa. Tavaravirran piiriin kuuluu myös postilähetysten valvonta. Ihmisille on todennäköisesti myös muodostunut kuva siitä, että valvonta on jopa joiltain osin tiukkaa ja tuloksellista. Vaikka paljon laittomista aineista pääsee läpikin, on esitutinnan rajoittaminen joka tapauksessa ollut yhtenä käytännöllisenä ratkaisukeinona tutkittavaksi tulneiden "postijuttujen" selvittämiseen. Esitutkin-nan rajoittaminen ei kuitenkaan voi olla, eikä ole automaatioseuraus jostain tietystä rikoksesta. Esitutinnan rajoittamisen perusteena ei myöskään ole olemassa mitään valmista kaavaa. Jokainen esitutinnan rajoittaminen tapah-tuu erillisenä yksittäistapauksena ja esitutkintaviranomainen käyttää aina ta-pauskohtaista harkintaa rajoittamisesitystä tehdessään.

Tullin ja syyttäjän välinen esitutkintayhteistyö on haastattelujen perusteella hyvällä tasolla tällä hetkellä. Mitään selkeää kehitysaluetta tai keinoa ei ku-kaan haastatelluista henkilöistä tuonut esiin. Tästä on tehtävä päätelmä, että yhteistyö on tapahtunut toivotulla tavalla. Yhteistyötä ei varmasti voi kuiten-kaan ikinä tehdä liikaa, joten on syytä pitää yhteydenottokynnys matalana ja toteuttaa ennakkoluulottomasti yhteistyötä heti, kun tarve vaatii.

LÄHTEET

Kirjallisuus

Esitutkintalaki – Kommentaari. 2014. Tampere: Poliisiammattikorkeakoulu.

Frände, D. 2012. Yleinen rikosoikeus. Helsinki: Edita.

Hakala, J. T. 2004. Opinnäyteopas ammattikorkeakouluille. Helsinki: Gaudamus.

Helminen, M., Fredman, M., Kanerva, J., Tolvanen, M. & Viitanen, M. 2012. Esitutkinta ja pakkokeinot. Helsinki: Talentum.

Hirsijärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.

Husa, J. Mutanen, A. & Pohjalainen, T. 2008. Kirjoitetaan juridiikkaa: ohjeita oikeustieteellisten kirjallisten töiden laatijoille. Helsinki: Talentum.

Jokela, A. 2008. Rikosprosessi. Helsinki: Talentum.

Syrjälä, L., Syrjäläinen, E., Ahonen, S. & Saari, S. 1994. Laadullisen tutkimuksen työtapoja. Helsinki: Kirjayhtymä Oy.

Tolvanen, M. & Kukkonen, R. 2013. Esitutkinta- ja pakkokeino-oikeuden perusteet. Helsinki: Talentum.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Oikeustapaukset

Apulaisvaltakunnansyyttäjän ratkaisu "Esitutkinnan rajoittaminen, ei näyttöä peruste" 20.11.2014, dnro 16/21/14.

Apulaisoikeuskanslerin päätös "Esitutkinnan rajoittamista koskevan päätöksen perusteleminen" 24.2.2014 OKV/1251/1/2012.

Apulaisvaltakunnansyyttäjän sijaisen ratkaisu "Esitutkinnan rajoittaminen prosessuaalisella perusteella, esitutkintamateriaalin riittämättömyys" 25.3.2010, dnro 385/21/09.

Apulaisvaltakunnansyyttäjän ratkaisu "Esitutkinnan rajoittaminen, vähäisyysperuste, kustannusperuste" 9.4.2010, dnro 70/21/10.

Apulaisvaltakunnansyyttäjän ratkaisu "Esitutkinnan rajoittaminen vähäisyysperusteella, tärkeä yleinen ja yksityinen etu, henkilörekisteririkos/henkilörekisteririkkomus" 2.6.2014, dnro 3/62/14.

Eduskunnan oikeusasiamiehen ratkaisu "Syyttömyysolettamaa noudatettava tiedottamisessa" 10.3.2015, dnro 175/2014.

Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisu - tapaus Murray 8.2.1996 1996:30.

Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisu - tapaus Petrov 6.11.2012.

Verkkolähteet

E.pressi. 2015a. Tullirikostorjunnan yhteiskunnallinen vaikuttavuus kasvoi 126,2 miljoonaan euroon. Saatavissa: <http://www.epressi.com/tiedotteet/hallitus-ja-valtio/tullirikostorjunnan-yhteiskunnallinen-vaikuttavuus-kasvoi-1262-miljoonaan-euroon.html> [viitattu 19.3.2015].

E.pressi. 2015b. Tullirikostorjunnan yhteiskunnallinen vaikuttavuus kasvoi 126,2 miljoonaan euroon. Saatavissa: <http://www.epressi.com/media/userfiles/21691/1426511433/valvonnan-tilastotiedotteen-liite-final.pdf> [viitattu 19.3.2015].

Oikeus. 2015a. Oikeudenkäynti. Saatavissa: <http://www.oikeus.fi/fi/index/esitteet/oikeuslaitos/oikeudenkaynti.html> [viitattu 19.3.2015].

Oikeus. 2015b. Rangaistusten täytäntöönpano. Saatavissa: <http://www.oikeus.fi/fi/index/esitteet/oikeuslaitos/rangaistustentaytantonpano.html> [viitattu 19.3.2015].

Rikosseuraamuslaitos. 2014. Rangaistuksen täytäntöönpano. Saatavissa: <http://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/seuraamukset.html> [Viitattu 14.4.2015].

Rikosuhripäivystys. 2014. Rikosprosessi. Saatavissa: <http://www.riku.fi/fi/rikosprosessi> [viitattu 10.3.2015].

Syytälaitos. 2013. Saatavissa: <http://www.oikeus.fi/syyttaja/fi/index/syyttajalaitos/syyttaja.html> [viitattu 10.3.2015].

Tapio, T. 2007. Esitutinnan rajoittamisesta lääke jutturuuhkaan. Kaleva 10.6.2007. Saatavissa: <http://www.kaleva.fi/uutiset/kotimaa/esitutinnan-rajoittamisesta-laake-jutturuuhkaan/20334> [viitattu 10.2.2015].

Valtakunnan syyttäjänvirasto. 2013a. Esitutkintayhteistyötä koskeva ohje. Nro 7, työryhmän raportti. Saatavissa: http://www.vksv.oikeus.fi/material/attachments/valtakunnansyyttajanvirasto/vksvliitetiedotot/julkaisusarja/6INH2xNvT/7_Esitutkintayhteistyota_koskeva_ohje.pdf [viitattu 15.4.2015].

Valtakunnan syyttäjänvirasto. 2013b. Syyttäjälle ilmoitettavat rikosasiat, ilmoitusmenettely ja syyttäjän toimenpiteet. Saatavissa: <http://www.vksv.fi/fi/index/julkaisutjaohjeet/valtakunnansyyttajanyleisetohjeet/esitutkin-ta/vks20134syyttajalleilmoitettavatrikosasiatilmoitusmenettelyjasyyttajantoimenpiteet.html> [viitattu 20.5.2015]

Valtakunnan syyttäjänvirasto. 2013c. Valtakunnansyyttäjän virastossa käsiteltävät asiat / kanteluohje. Saatavissa: <http://www.vksv.oikeus.fi/fi/index/valtakunnansyyttajanvirasto/virastossakasitel-tavatasiat/kanteluohje.html> [viitattu 16.5.2015].

Valtakunnan syyttäjänvirasto. 2013d. Valtakunnansyyttäjän yleiset ohjeet. Esitutinnan rajoittaminen. Saatavissa:

<http://www.vksv.fi/fi/index/julkaisutjaohjeet/valtakunnansyyttajanyleisetohjeet/esitutkinta/vks20072esitutinnanrajoittaminen.html> [viitattu 10.2.2015].

Tulli. 2014a. Internetin merkitys tullirikoksissa edelleen voimakas. Saatavissa:

http://www.tulli.fi/fi/tiedotteet/lehdistotiedotteet/0000_tiedotteet/tiedote_20150317_5/liite.pdf [viitattu 6.2.2015].

Tulli. 2014b. Tulli tutuksi. Saatavissa:

http://www.tulli.fi/fi/suomen_tulli/tulli_tutuksi/index.jsp [viitattu 9.3.2015].

Virallislähteet

Esitutkintalaki 22.7.2011/805.

Euroopan neuvoston ihmisoikeussopimus 20.5.1999/63.

HE 58/2013 Hallituksen esitys eduskunnalle syyteneuvottelua koskevaksi lainsäädännöksi ja syyttämättä jättämistä koskevien säännösten uudistamiseksi.

HE 174/2014 Hallituksen esitys laiksi rikostorjunnasta tullissa.

Laki oikeudenkäynnistä rikosasioissa 11.7.1997/689.

Laki poliisin, tullin ja rajavartiolaitoksen yhteistoiminnasta 11.9.2009/687.

Laki syyttäjänlaitoksesta 13.5.2011/439.

Laki tullin hallinnosta 21.12.2012/960.

Pakkokeinolaki 22.7.2011/806.

Poliisilaki 22.7.2011/872.

Rajavartiolaki 15.7.2005/578.

Rikoslaki 19.12.1889/39.

Tullilaki 29.12.1994/1466.

Valtioneuvoston asetus 1130/2014.

Muut lähteet

Isojärvi, P. 2015. Kihlakunnansyyttäjä. Haastattelu 7.5.2015. Hamina: Salpausselän syyttäjänvirasto.

Itä-Uudenmaan syyttäjänvirasto & Tulli. 2013. Käsikirja esitutinnan rajoittamisesta.

Kivelä, P. 2015. Tullin tutkinnanjohtaja. Haastattelu 22.4.2015. Hamina: Haminan tulli.

Kuutti, J. 2015. Kihlakunnansyyttäjä. Haastattelu 8.5.2015. Hamina: Salpausselän syyttäjänvirasto.

Laari, A. 2015. Hallintosihteeri. Haastattelu 28.4.2015. Hamina: Salpausselän syyttäjänvirasto.

Lopmeri, M. 2015. Kihlakunnansyyttäjä. Haastattelu 6.5.2015. Hamina: Salpausselän syyttäjänvirasto.

KYSYMYKSET SYYTTÄJÄLLE.

1. MIKÄ ON SYYTTÄJÄN TÄRKEIN TEHTÄVÄ?
2. MITEN YHTEISTYÖ TOTEUTUU TÄLLÄ HETKELLÄ TULLIN KANSSA?
3. EROAAKO TULLIN KANSSA TEHTY YHTEISTYÖ MUIDEN ESITUTKIT VIRANOMAISTEN KANSSA TEHDYSTÄ YHTEISTYÖSTÄ?
4. EROAAKO TULLI SYYTTÄJÄN NÄKÖKULMASTA ESITUTKINTAVIRANOMAISENA MUISTA ESITUTKINTAVIRANOMAISISTA? JOS EROAA, NIIN MITEN?
5. ONKO SYYTTÄJÄN JA TULLIN TEKEMÄ YHTEISTYÖ TÄLLÄ HETKELLÄ RIITTÄVÄ?
6. MITKÄ OVAT TULLIRIKOSTEN ERITYISPIIRTEET SYYTTÄJÄN NÄKÖKULMASTA?
7. ONKO ESITUTKINTA YHTEISTYÖ MUUTTUNUT TULLIN KANSSA SYYTTÄJÄN NÄKÖKULMASTA UUDEN ESITUTKINTALAIN (22.7.2011/805) TULTUA VOIMAAN 1.1.2014?
8. MITKÄ OVAT ESITUTKINTAYHTEISTYÖN TAVOITTEET SYYTTÄJÄN NÄKÖKULMASTA?
9. MITEN SYYTTÄJÄN NÄKÖKULMASTA ESITUTKINTALAIN 5. LUVUN 3. § TOTEUTUU TULLIN JA SYYTTÄJÄN YHTEISTYÖSSÄ?
10. ONKO SINULLA JOTAIN PARANNUS- TAI KEHITYSEHDOTUKSIA TULLIN JA SYYTTÄJÄN VÄLISEEN YHTEISTYÖHÖN?

KYSYMYKSET TUTKINNANJOHTAJALLE.

1. MITKÄ OVAT TAVALLISIMMAT TULLIRIKOKSET TULLIN TUTKINNANJOHTAJAN NÄKÖKULMASTA?

2. MILLAINEN ON ESITUTKINTAPROSESSI TULLIRIKOSASIOISSA?

3. MITKÄ OVAT TULLIVIRANOMAISEN TEHTÄVÄT ESITUTKINTAPROSESSISSA?

4. MITEN SYYTTÄJÄYHTEISTYÖ TOTEUTUU JA MITEN SITÄ KÄYTÄNNÖSSÄ TOTEUTETAAN TÄLLÄ HETKELLÄ TULLISSA?

5. ONKO SYYTTÄJÄN JA TULLIN TEKEMÄ YHTEISTYÖ TÄLLÄ HETKELLÄ RIITTÄVÄ?

6. ONKO ESITUTKINTA YHTEISTYÖ MUUTTUNUT SYYTTÄJÄN KANSSA TULLIN NÄKÖKULMASTA UUDEN ESITUTKINTALAIN (22.7.2011/805) TULTUA VOIMAAN 1.1.2014?

7. MITKÄ OVAT ESITUTKINTAYHTEISTYÖN TAVOITTEET TUTKINNANJOHTAJAN NÄKÖKULMASTA?

8. MITEN TUTKINNANJOHTAJAN NÄKÖKULMASTA ESITUTKINTALAIN 5. LUVUN 3. § TOTEUTUU TULLIN JA SYYTTÄJÄN YHTEISTYÖSSÄ?

9. MITÄ TARKOITTAÄ ESITUTKINNAN RAJOITTAMINEN TULLIRIKOSASIOISSA TUTKINNANJOHTAJAN NÄKÖKULMASTA?

10. MITEN ESITUTKINNAN RAJOITTAMINEN TAPAHTUU TULLISSA JA MILLAISISSA TULLIRIKOSASIOISSA ESITUTKINTA ON MAHDOLLISTA RAJOITTAÄ?

11. ONKO SINULLA MAHDOLLISESTI PARANNUS- TAI KEHITYSEHDOTUKSIA TULLIN JA SYYTTÄJÄN VÄLISEEN YHTEISTYÖHÖN?

ITÄ-UUDENMAAN SYYTTÄJÄNVIRASTON MALLI HUUMAUSAINERIKOKSEN RAJOITTAMISESITYKSESTÄ.

(Alla esimerkki tutkinnanjohtajan kirjallisesta rajoittamisesityksestä seuraamusluonteisella perusteella)

Esitys esitutkinnan rajoittamisesta

Esitän oheisen rikosasian rajoitettavaksi vähäisyysperusteella (ETL 3:10 ja ROL 1:7,1)

Tullivalvontaa suoritettaessa ulkomailta saapuviin postilähetyksiin, otettiin läpivalaisun perusteella tarkempaan tarkastukseen Tauno Pöksy -nimiselle henkilölle Tsekkoslovakiasta, osoitteeseen Kirkkojärvenkatu 15, 49400 Hamina, Finland osoitettu postilähetys.

Postilähetys sisältöineen otettiin tullin haltuun ja lähetyksessä ollut aine toimitettiin tarkempaan tutkimukseen Tullilaboratorioon. Tullilaboratorion tutkimuslosteen nro 15-00767 mukaan lähetys sisälsi 2,4 grammaa kannabiskasvia.

Huumausaineen määrä on vähäinen, eikä yleinen tai yksityinen etu vaadi esitutkinnan jatkamista.

Esitän, että esitutkinta lopetetaan.

(Alla esimerkki syyttäjän ratkaisusta)

Perustelut

Tutkinnanjohtaja X on xx.xx.2015 esittänyt, että esitutkinta asiassa lopetetaan/esitutkinta ei toimiteta.

Tähän tutkinnanjohtajan esitys kopioituna.

Syyttäjän ratkaisu

Hyväksyn tutkinnanjohtajan esityksen. Määrään, että esitutkinta lopetetaan, koska suoritettujen esitutkintatoimenpiteiden perusteella on varsin todennäköistä, että jättäisin syytteen nostamatta vähäisyysperusteella.

tai

Hyväksyn tutkinnanjohtaja esityksen. Määrään, että esitutkinta ei toimiteta, koska jättäisin syytteen joka tapauksessa nostamatta vähäisyysperusteella.

Myöskään tärkeä yleinen tai yksityinen etu ei vaadi esitutkinnan jatkamista.

ITÄ-UUDENMAAN SYYTTÄJÄNVIRASTON MALLI HUUMAUSAINERIKOKSEN RAJOITTAMISESITYKSESTÄ.

(Alla esimerkki tutkinnanjohtajan kirjallisesta rajoittamisesityksestä kustannusperusteella)

Esitys esitutkinnan rajoittamisesta

Esitän oheisen rikosasian rajoitettavaksi kustannusperusteella (ETL 3:10,2)

Tullivalvontaa ulkomailta saapuviin postilähetyksiin suoritettaessa, otettiin läpivalaisun perusteella tarkempaan tarkastukseen Riku Ropo -nimiselle henkilölle osoitteeseen Kirkkojärvenkatu 20, 49400 Hamina, Finland osoitettu posti-lähetys. lähettäjänä Thui Xion, Kiina.

Postilähetys sisältöineen otettiin tullin haltuun ja lähetyksessä ollut epäilty huumausaine toimitettiin tarkempiin tutkimuksiin Tullilaboratorioon. Tullilaboratorion tutkimusselosteen nro 15-07766 mukaan lähetys sisälsi 20 kappaletta alpratsolaamia vaikuttavana aineena sisältäneitä tabletteja.

Ropoa on kuultu epäiltynä huumausainerikokseen Haminan tullissa. Ropo kiistää tietävänsä lähetyksestä mitään sekä kiistää tilanneensa mitään kyseisiä huumelääkkeitä. Ropo kiistää syyllistyneensä asiassa huumausainerikokseen.

Esitutkinnan jatkaminen edellyttäisi kansainvälisiä oikeusapupyynnöitä. Tutkinnan jatkamisesta aiheutuu kohtuuttomat kulut rikoksen laatuun nähden ja odotettavissa olevaan seuraamukseen nähden. Myöskään mikään yleinen tai yksityinen etu ei edellytä esitutkinnan suorittamista.

Esitän, että esitutkinta lopetetaan.

(Alla esimerkki syyttäjän ratkaisusta)

Perustelut

Tutkinnanjohtaja X on xx.xx.2015 esittänyt, että esitutkinta asiassa lopetetaan.

Tähän tutkinnanjohtajan esitys kopioituna.

Syyttäjän ratkaisu

Hyväksyn tutkinnanjohtajan esityksen. Määrään, että esitutkinta lopetetaan, koska tutkinnan jatkamisesta aiheutuvat kustannukset olisivat selvässä epäsuhteessa tutkittavana olevan asian laatuun ja siitä mahdollisesti odotettavissa olevaan seuraamukseen.

Tärkeä yleinen tai yksityinen etu ei vaadi esitutkinnan jatkamista.

ITÄ-UUDENMAAN SYYTTÄJÄNVIRASTON MALLI HUUMAUSAINERIKOKSEN RAJOITTAMISESITYKSESTÄ.

(Alla esimerkki tutkinnanjohtajan kirjallisesta rajoittamisesityksestä prosessuaalisella perusteella)

Esitys esitutkinnan rajoittamisesta

Esitän oheisen rikosasian rajoitettavaksi prosessuaalisella perusteella (ETL3:10)

Tullivalvontaa suoritettaessa ulkomailta saapuviin postilähetyksiin reagoi huumausaineiden etsintään koulutettu koira Englannista Minna Jauho -nimiselle henkilölle osoitteeseen Kirkkojärvenkatu 19, 49400 Hamina Finland osoitettuun postilähetykseen. Lähettäjä ei ollut merkitty.

Postilähetyks sisältöineen tettiin tullin haltuun ja epäilty huumausaine toimitettiin tarkempiin tutkimuksiin Tullilaboratorioon. Tullilaboratorion tutkimusselosteen nro 15-07066 mukaan vaalea jauhe 3,4 grammaa sisälsi MDPV:tä, joka on huumausainelain nojalla annetun Valtioneuvoston asetuksen mukaan huumausainetta.

Kuulustelussa Jauho kertoo, ettei tiedä mitään hänen nimellään ja osoitteellaan tulleesta huumausainetta sisältäneestä postilähetyksestä. Jauho kiistää tilanneensa huumeita tai maksaneensa niistä. Kukaan ei ole pyytänyt Jauhoa tilaamaan huumausaineita. Jauhon kertoman mukaan hän ei käytä huumausaineita. Postilaatikko sijaitsee metsätien päässä.

Esitutkinnassa ei ole pystytty selvittämään lähetyksen tilaajaa, eikä muutaakaan lisäselvitystä asiaan ole saatu. Myöskään mikään yleinen tai yksityinen etu ei edellytä esitutkinnan suorittamista.

Esitän, että esitutkinta lopetetaan.

(Alla esimerkki syyttäjän ratkaisusta)

Perustelut

Tutkinnanjohtaja X on xx.xx.2015 esittänyt, että esitutkinta asiassa lopetetaan.

Tähän tutkinnanjohtajan esitys kopioituna.

Syyttäjän ratkaisu

Hyväksyn tutkinnanjohtajan esityksen. Määrään, että esitutkinta lopetetaan, koska suoritettujen esitutkintatoimenpiteiden perusteella on varsin todennäköistä, että jättäisin syytteen nostamatta sillä perusteella, että kysymyksessä ei ole rikos/asiassa ei ole näyttöä.

Tärkeä yleinen tai yksityinen etu ei vaadi esitutkinnan jatkamista.